

DIN
CUPRINS

Pagina 2

■ ACTUALITATEA
PENTRU TINERET

- Faurari de slovă nouă
- Colocvii de poezie
- „România literară” — 20
- Itinerar plastic

■ SCRITORUL
TINĂR
LA MATURETATE

- Nicolae Prelipceanu: „Cred că pentru orice om, deci în mod specific și pentru scriitor, locul formării sale are o deosebită importanță”

Pagina 3

Pagina 5

- Cronica literară de Al. Piru
- Camil Petrescu în actualitate
- Opinii de critică tinăra
- Text și comunicare literară
- Exemplaritatea notației

- Poeme de Ion Stoica, Elena Cruțeru, Mișcovici Srbaliub, Carmen Maier

- Proză de Aureliu Lazu, Milena Mihaescu

Paginile 6-7

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Scînteia

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

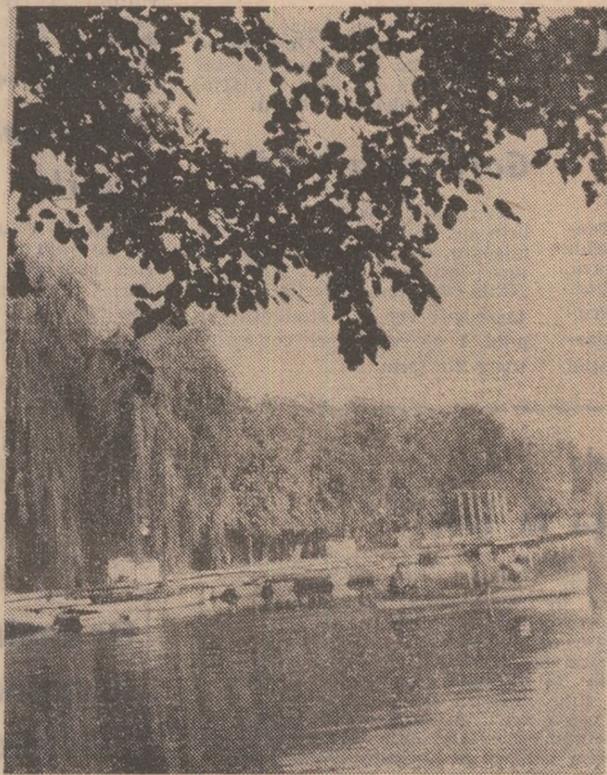
tineretului

Anul VIII
Nr. 41 (368)
12 pagini — 3 lei
Sîmbătă
15 octombrie
1988

Deplina angajare

Elanurile constructive care caracterizează întreaga societate românească de astăzi, manifestându-se în toate sferile de activitate, se implinesc, zi de zi, faptă cu faptă, în mărețele realizări ale socialismului, în chipul innoit și generator de innoitoare energii al patriei. Tot ceea ce am edificat în ultimele decenii, mai cu seamă în perioada care a urmat după Congresul al IX-lea al partidului, eveniment de o covârșitoare importanță istorică în devenirea politică, socială și economică a națiunii noastre, semnifică în mod cit se poate de elocvent deplina angajare a poporului pe calea făuririi unei societăți mai drepte și mai bune. Strins uniți în jurul partidului, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, ctitorul de țară nouă, conducătorul mult iubit și stimat care, prin gândirea politică vizionară și cutezătoarea faptă revoluționară, îndrumă destinul României contemporane spre noi culmi de civilizație și progres, toți oamenii muncii își mobilizează exemplar forțele creatoare pentru a asigura înflorirea continuă a patriei. Dezvoltarea economică impetuoasă este, trebuie să fie însoțită de formarea unei tot mai înalte conștiințe revoluționare. Cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu ne sînt luminoasă învățătură și limpede îndemn: „Socialismul se construiește cu poporul și pentru popor”. Sîntem proprietari și beneficiari ai mijloacelor de producție, sîntem proprietari și beneficiari și, deopotrivă, creatori ai noii spiritualități românești, ai culturii socialiste. Trebuie să muncim cu deplină dăruire patriotică și pleneră responsabilitate comunistă, să acționăm neabătut pentru înfăptuirea Programului partidului, pentru transpunerea în viață a hotărîrilor Congresului al XIII-lea și Conferinței Naționale ale P.C.R., a Tezelor din aprilie, pentru afirmarea tot mai puternică a României ca țară liberă, prosperă și demnă. O importanță deosebită pentru amplul proces de perfecționare și modernizare a tuturor laturilor vieții sociale — caracteristic actualei etape de dezvoltare a țării — o are teza conținută în Programul ideologic al partidului nostru cu privire la rolul activ, transformator „SUPLIMENTUL LITERAR-ARTISTIC”

(Continuare în pag. 11-a)

E toamnă și în Herăstrău...

Pentru scriitor, a privi realitatea înseamnă a privi lucrurile și ființele în perspectiva freemătului interior al minții și minii care scrie. Înseamnă a analiza părțile componente ale acestora în succesiunea introducerii lor în pagină, înseamnă a percepe și a redefini fiecare fenomen, fiecare relație dintre obiecte sau dintre ființe sau dintre acestea împreună, avînd la bază o profundă convingere umanistă, revoluționară despre lume și viață, despre rolul artistului în cetate, ceea ce, în final, îl va conduce la împlinirea nobilului său demers — opera literară. Sigur că, sub această „tiranie” a operei, întreaga modalitate de receptare a realului de către scriitor (sau de artist, în general, în cazul operei de artă, sau de orice alt creator, om de știință sau inventator, în căutarea împlinirii creației sale), suferă, față de modul de receptare comun, anumite modificări: că, e-

xersîndu-se neconștient spre împlinirea acestui unic scop, anumite capacități senzoriale îi vor fi, evident și necesar, exacerbate, în dauna altora care se vor atrofia. Etichetarea de „distrat” sau „ciudat” acordată scriitorului, pictorului, muzicianului,

printr-un suprem gest de altruism, acea parte a realității în care frumosul se lasă mai greu descoperit, raportarea la modele (sau teama de ele) poate deveni, frecvent, obsesivă, și nu de puține ori auzi la cutare poet sau prozator: „E o

său. Încercarea minii care scrie de a se mlădia în ritmul biologic al încolțirii bobului de grâu, în succesiunea anotimpurilor, în alternanța deal-vale, în tropidalia santierelor, în zborul înalt al păsării, în forța calilor-putare ce pun în mișcare o tehnică de vîrf, în strălucirea mindră și încercătoare din ochii contemporanilor, în întreg patosul revoluționar al lui acum și aici, devine, astfel, cel mai curat omagiu adus de scriitor realității, minunațiilor semeni ai săi.

Realitatea lui acum și aici, luminată de spiritul generos, angajant, revoluționar al Tezelor din aprilie, al îndemmurilor și indicațiilor tovarășului Nicolae Ceaușescu, este pentru scriitor singurul domeniu ce îi permite să-și justifice și, în același timp, să-și depășească propria viziune în realizarea operei sale.

GABRIEL NĂSTASE

Fulgurări

Biharea

Dimineața aceasta e chiar cetatea adormită pe pietre pruncul umblind de-a bușilea printre picioarele călăreșilor;
sarea pămîntului ieșită deasupra
lucește spălată de secolul douăzeci.

Am pășit pe cîmpul de arie
cu snopi desfăcuți în legăturile mohorului
o liniște albă ne-a întîmpinat între colirele-ziduri
în podișul minuscul am mincat piine și sare
precum solii veniți la Menumorut

Un minz alb s-a desfăcut de trupul
pămîntului
acoperindu-mi privirea
cu mari frunze în cădere.

Am pășit în interioarele de iarbă
cum aș fi pășit pe acoperișul lumii

un vîrf de lance precum o perlă...

VALERIU BĂRGĂU

Patosul spiritului revoluționar

dar și matematicianului, biologului, în speță cercetătorului sau inventatorului din orice domeniu de activitate este cauzată, firește, tocmai de această permanentă concentrare a sa într-o singură direcție, spre scopul care, odată atins, îl va putea delini drept creator. În cazul artistului, care se exersează continuu în vederea dobîndirii unei viziuni personale, menite să ofere contempo-

lună ca-n Poe” sau „O liniște ca-n Blaga” sau „O seară ca-n Eminescu”. Or, riscul unui asemenea, continuu exercițiu de personalizare este resimțit, cred, la un moment dat de fiecare, ca o ananită îngustare a propriei viziuni. Și tot atunci apare revelația acelei unice, complexe viziuni creatoare și integratoare pe care, singură, o are doar natura. Și, ca o prelungire a sa, o are societatea în iulregul

Pagina 9

■ SCRITORII ROMANI
CONTEMPORANI

- Mihai Sin:
mai multe versiuni
ale omului bun

■ POȘTA LITERARĂ-
SUPLIMENT de
Mircea Iorgulescu

- RAPORTARI
LA UNIVERSAL
- Reforma artistică
enesciană

Pagina 10

Pagina 11

- Popasuri: O discretă Veneție
- Tabela de marcaj
- Redescoperirea muzeelor
- Serialul nostru: Borges despre Borges

— Muzeul Literaturii Române este, în raport cu alte muzee, o apariție relativ recentă. Cu toate acestea, cei treizeci de ani de existență îi conferă un statut temeinic, de instituție de pionierat adânc înrădăcinată în conștiința culturală românească.

— Un scurt istoric — în cifre și date — consemnează, în primul rând crearea în 1950, pe lângă Uniunea Scriitorilor, a fondului documentar „Eminescu”, cu ocazia sărbătoririi a 100 de ani de la nașterea poetului național. Să notăm apoi înființarea în 1957, a Muzeului Literaturii Române având drept bază micul fond documentar al Uniunii Scriitorilor, iar, ca director fondator, pe acad. Perpessiciu. Alte evenimente: apariția, în 1970, a revistei trimestriale de documente inedite „Manuscriptum”; deschiderea, în 1971, a actualii expoziții de bază a muzeului, un panoramic viu al fenomenului literar românesc din cele mai vechi timpuri până în prezent; inaugurarea, în 1972, cu o periodicitate lunară, a ciclului „Rotonda 13” — emoționante evocări ale vieții și operii marilor reprezentanți ai scrisului românesc, care au deschis suita amplă a celorlalte forme de manifestări muzeale; în fine, lansarea, în 1978, a volumului VII **Mihai Eminescu OPERE**, editat de Muzeul Literaturii Române în colaborare cu Editura Academiei R.S.R., în continuarea primelor șase volume ale ediției integrale inițiată de acad. Perpessiciu în anul 1939.

— Toate aceste realizări, diverse și multiple, au făcut ca Muzeul Literaturii Române să nu fie un templu auster, un simplu tezaur de rarități, ci o prezență vie, „o adevărată și pilduitoare școală a memoriei treze despre înaintași, pentru toate generațiile”.

— Actualmente, Muzeul Literaturii Române deține un patrimoniu care însumează peste 200 000 de piese — manuscrise și documente literare, corespondență, acte varia, iconografie, obiecte memoriale, bibliotecă documentară, fonotecă, pinacotecă etc. — activitatea sa răspunzând dezerideratelor majore de a descoperi, a investiga, a conserva, a reconstitui, a cerceta, a valorifica, a reevalua, a educa.

— Cum realizați dezideratul educării tinerei generații în spiritul respectului pentru valorile literaturii?

— Programele fundamentale ale muzeului se realizează prin colaborarea armonioasă a specialiștilor cu cele câteva sectoare: arhivistic, expozițional, redacțional, cercetare, conservare-restaurare, relații cu publicul. În perioada imediat următoare, pregătim tradiționala **Săptămână de manifestări** a Muzeului Literaturii Române, care se va desfășura între 17 și 23 octombrie sub genericul „Literatura română — permanență a educației patriotice”. Pentru perspectiva anului 1989, organizăm o suită de acțiuni dedicate centenarului morții lui **Mihai Eminescu** și **Ion Creangă**, precum și finalizarea ediției de **OPERE** complete a poetului nostru național.

— Numeroasele manifestări muzeale atrag tot mai mulți tineri în spațiul Muzeului Literaturii Române.

— Ca o preocupare permanentă, rămâne atragerea tinerilor spre muzeu prin numeroase modalități: organizarea de simpoziioane, debateri științifice, expoziții, întâlniri cu scriitorii, festivaluri de poezie, colocvii de literatură, spectacole de teatru, lansări de cărți, ș.a. toate acestea tinzind să fie nu numai fapte de istorie literară, ci și o susținută operă de valorificare a spiritualității românești, a moștenirii literare, a culturii naționale.

ARETA ȘANDRU

Făurari de slovă nouă

La Craiova, în zilele de 13, 14 și 15 octombrie, se desfășoară concursul interjudețean de creație literară „Făurari de slovă nouă”. Manifestarea cultural-artistică, aflată la cea de-a II-a ediție, este organizată de Consiliul Județean al Sindicatelor Dolj, în colaborare cu Uniunea Scriitorilor, și se integrează Festivalului național „Cântarea României”. Concursul are drept scop stimularea creației literare a oamenilor muncii, din toate domeniile de activitate, care să prezinte omul nou, cu o conștiință înaintată despre lume și viață. Vor participa, printre alții: **Ilarie Hinoveanu, Nicolae Ioana, Angela Marinescu, Gabriel Chitu, Nicolae Iliescu.**

„Zilele George Coșbuc”

În perioada 14—16 octombrie, la Bistrița au loc două manifestări cu profil literar: „Zilele George Coșbuc” și o consfătuire cu cenaclurile literare din unele județe ale țării. La numeroasele acțiuni organizate cu aceste prilejuri, vor fi prezenți **Constantin Toiu, Ion Horea, Petre Bucsa, Doina Cetea, Negoiță Irimie, Adrian Popescu, Vasile Sălăjan, Petru Poantă, Ion Meșoiu.**

Reportajul

În organizarea Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă Călărași, se desfășoară, în perioada 15—16 octombrie, la Călărași, a III-a ediție a Concursului interjudețean de reportaj literar și foto-reportaj „Alexandru Sahia”. Dintre manifestările culturale care vor avea loc, amintim expoziția de foto-reportaje, iar la casa memorială a scriitorului, din comuna Minăstirea, festivitatea de decernare a premiilor.

Evocare

„Rotonda 13” din luna octombrie a prilejuit organizarea, la Muzeul Literaturii Române, a unei serii dedicate evocării scriitorului și omului de teatru **Mircea Stănescu**. Au participat: **Alexandru Balaci, Ilieana Berlogea, Mihai Berechet, Silvia Dumitrescu-Timică, N. Carandino, Ion Lucian, Nicolae Secăreanu, Marie-Claire Ștefănescu.**

Colocvii de poezie

La sfârșitul acestei săptămâni (14—16 octombrie), orașul Tirgu Neamț găzduiește cea de-a V-a ediție a **Colocviilor de poezie**. Tema din acest an a prestigioaselor manifestări poetice este „Poezia patriotică — permanență și innoire”. La dezbaterile,

România literară — 20

Revista **România literară** a împlinit 20 de ani de la apariție — moment propice bilanțului și trasării de generoase perspective. Moștenitoare a unui nume de prestigiosă rezonanță în devenirea culturii naționale („România literară” se intitulă publicația înființată de Vasile Alecsandri în secolul trecut, ca și cea condusă de Liviu Rebreanu în perioada interbelică), revista editată în 1968 de Uniunea Scriitorilor se înscrie firesc, prin însuși faptul apariției, dar și prin programul configurat, în climatul de innoire și de eforvescență spirituală generat de Congresul al IX-lea al partidului în toate domeniile vieții sociale românești. Cele peste o mie

de numere apărute până astăzi constituie mărturia concretă a eforturilor și preocupărilor colectivului redacțional îndreptate spre promovarea și consacrarea valorilor autentice din literatura română, ca și spre înflorirea și afirmarea deplină a mulțimii de talente noi. De-a lungul celor două decenii de existență, **România literară** s-a străduit să reflecte cit mai fidel continua îmbogățire a patrimoniului nostru cultural cu valori ale actualității și a constituit un forum activ al dezbaterilor ce au ca teme realitățile și problematica specifice prezentului, fără a ignora valorificarea moștenirii trecutului și nici raportarea la circuitul universal de idei și valori.

șezătorile literare, recitalurile de poezie și întâlnirile cu publicul vor participa poezi și critici literari din toată țara. Prin tradiție, aceste colocvii sint dedicate poeziei tinere.

Interferențe

La Galeriele de artă ale Teatrului Foarte Mic s-a deschis nu de mult o expoziție mixtă, ce cuprinde design vestimentar pentru copii și pictură. Frumoasele modele de rochii aparțin unei membre a Asociației

Artiștilor Plastici Amatori din București, **Dana-Alexandrina Ardelean**, iar picturile unei talentate cleve din clasa a VIII-a, **Șerbana Ardelean**. (F.M.).

Gală muzicală

În zilele de 20, 21 și 22 octombrie a.c. se va desfășura, la Timișoara, o interesantă manifestare muzicală cu genericul „Gală tinerilor concertisti”. Protagonistii vor fi studenții din anul I ai celor trei conservatoare din țară.

Lecturi fundamentale

„Viața la țară”

Cel dintii roman din ambițiosul ciclu al „Comăneștenilor” nu este nicidecum o carte lipsită de o teză, cit se poate de explicit pusă în frază. Duiliu Zamfirescu, om cu vocație mondenă, diplomat prin capitalele europene, votant într-ale vieții literare cu Macedonski, serie un roman social și cimpenesc, amestec de „scientism și idealism”, pigmentat cu idile verosimile și întâmplări banale ce alimentează o narațiune de o sută cincizeci de pagini. Povestea curge lin, fără tulburări prea mari, cu schimburi de sentimente, cu mici jocuri comportamentale, cu o serie-ntregă de restricții morale, într-un melanj de puritate și ciară abjectie care întodeauna se „taie” precum o cremă stângăci preparată. De-aici se conturează ideea romanului, a împăcării stărilor sociale tradiționale și a respingerii grefelor de orice fel, a tot ce iese din tradiție și poate fi nociv pentru aceasta. O permanență spirituală dă a se contura — voința scriitorului e limpede în acest punct — căutarea, regăsirea unei definiții a vechii lumi românești, patriarhale, sub cerul senin al infiripării unor mituri sau simple povești care calmează precum un ceai din teii de pe alcea conacului boieresc. Prin urmare, o saga spusă cu pricepere și cu efort de înțelegere, fără însă a releva un talent prozastic ieșit din comun. Început cu „Viața la țară”, ciclul „Romanul Comăneștenilor” a fost continuat cu „Tănase Scatiu”, „În război”, „Îndreptări”, „Anna”. Vizavi de aceste cărți, **George Călinescu**, plăcându-i a le analiza, scria: „În stîrșit, ele (romanele, n.n.) sint ca și omul: amestec de platitudine și de perspicacitate”. Să nu uităm un fapt susținut sus și tare de Duiliu Zamfirescu — țărani pe care îi prezintă sint autentici. Avea romancierul acest frumos orgoliu de care s-a achitat în scrierile sale. Într-adevăr, țărani lui sint vii și această reușită n-a fost de neglijat în secolul de roman românesc ce a trecut de la apariția „Vieții la țară”.

Deplina angajare

(Urmare din pag. 1)

al conștiinței revoluționare. Noile programe de dezvoltare economico-socială a României implică, pentru a fi realizate cu consecvență, un nou mod de a gândi, o nouă răspundere față de îndatoriri, noi modalități de acțiune practică. Este nevoie de muncă de cea mai înaltă calitate. Este nevoie, în același timp, de învățături de cea mai înaltă calitate. În Expunerea din 29 aprilie, în care sint cuprinse Tezele pentru Plenara C.C. al P.C.R., **tovarășul Nicolae Ceaușescu** sublinia: „Ceea ce spunem tineretului e valabil pentru toți: învățați, învățați și iar învățați! Nu se poate asigura o

conducere corespunzătoare fără înțelegerea schimbărilor care au loc continuu în societate, în lume, în dezvoltarea forțelor de producție, a științei, a culturii, a cunoașterii universale”. În cadrul unui complex proces dialectic, societatea socialistă românească creează și este creată de omul nou, de omul care se formează neconținut și aplică în practică, în mod constructiv, cunoștințele dobândite. O recentă dovadă a împlinirilor multiple ale economiei românești, a vitalității și competitivității acestei economii, o constituie deschiderea **Tirgului internațional București**, în prezența **tovarășului Nicolae Ceaușescu** și a

tovarășei Elena Ceaușescu. Astăzi, **România** este cunoscută în lume pentru mărețele ei realizări și pentru politica de colaborare și cooperare pe principiile egalității în drepturi pe care o promovează. Vizita pe care președintele țării, **tovarășul Nicolae Ceaușescu**, împreună cu **tovarășa Elena Ceaușescu**, o întreprinde în R. P. Chineză și R.P.D. Coreeană reprezintă, în contextul vieții politice internaționale, o nouă și strălucită solie de pace și prietenie, o înaltă dovadă a aspirațiilor poporului român spre colaborare și înțelegere cu toate popoarele lumii.

Fotografie de FLORIN IARU

Nicolae Prelipceanu

„CRED CĂ PENTRU ORICE OM, DECI ÎN MOD SPECIFIC ȘI PENTRU SCRITOR, LOCUL FORMĂRII SALE ARE O DEOSEBITĂ IMPORTANȚĂ”

— După cite știu, Nicolae Prelipceanu, sîntezi născut în părțile Sucevei, iar adolescența și începuturile scriitoricești sînt legate de Cluj. Acum, interviul de față îl realizăm în București, unde v-ați stabilit de cîțiva ani. Credeți că pentru un scriitor are o importanță anume locul formării sale (cea emoțională în copilărie, cea intelectuală în tinerețe, cea matură ca verificare de sine)?

— M-am născut la Suceava sau în Suceava dacă vreți, o spun ca să nu se poată pronunța cuvintele „în părțile...”. Nu, adolescența propriu-zisă și începuturile scriitoricești, cum cu generozitate le numiți, nu-mi sînt legate numai de Cluj, ci și de Curtea de Argeș, unde încă prin 1956—1957 scriam capitolele introductive de romane sau, poate, de nuvele — nu știu ce ar fi devenit, căci nu le continuiam niciodată. Și, peșemne — ba nu, eu sigurantă — și primele poezii, mai tîrziu, tot acolo le-am scris. Însă nu-mi aduc aminte mai nimic despre ele și despre împrejurările în care...

— Cred că pentru orice om, deci în mod specific și special pentru scriitor, locul formării sale are o anume importanță. Iată, uneori, cadrul viselor mele (de noapte) este un debleu al căii ferate Babadag — Tulcea, pe unde am trecut de-atîtea ori în prima copilărie sau chiar un deal dobrogean cu iarba-i uscată pe care o știți. Căci anii 1—6 mi i-am petrecut acolo, la Babadag. Însă alteori cadrul e vreun loc, uitat în fond, din Sălașul sau Bihorul altei părți a copilăriei mele și, mult mai des, mai insistent, din Curtea de Argeș, unde am deschis ochii sau, poate mai bine zis, am închis ochii copilăriei (limpezi, nu-i așa?) pentru a-i deschide pe cei ai adolescenței. Dar scriitorul se tot formează, așa că mare, covârșitoare importanță mai are și lumea în care trăiește chiar cînd scrie, dacă ea e limpede sau turbure, dacă el, scriitorul, omul, e liber sau ocupat. Și vin acum la Clujul tinereții mele, unde mai dăinuiau Lucian Blaga (opera lui, omul dispăruse) și atîtea alte umbre care mai modelau zidurile vechi ale orașului și mințile noastre informale, unde am avut prieteni cu care ne-am format (ce mai verb!) împreună, pentru ca să nu ne mai vedem pe urmă aproape niciodată.

— Continuînd ideea despre vîrstele scriitorului, care este cartea pe care o simțiți cea mai aproape de suflet și de minte deopotrivă?

— Adică de mine însumi? Nu m-am gîndit, în felul în care mă întrebați dumneavoastră, niciodată la cărțile mele și nici nu mi-ați dat prea mult timp, acum, pentru asta. Însă cartea mea pe care îmi place să o iau din cînd în cînd în mină este *Fericit prin corespondență*, o culegere de versuri apărută prin 1982, la Junimea.

— Tînde, oare, scriitorul ea prin fiecare dintre cărțile sale să construiască un spațiu unic, ca individualitate spirituală, și unitar, ca înlănțuire a temelor obsesive? Sau, dimpotrivă, fiecare carte ținteste constituirea unui univers autonom?

— În general scriitorul tînde spre cele mai neașteptate lucruri, așa că de ce n-ar tînde și spre construirea unui spațiu unic? Sînt sigur că fiecare tînde spre altceva, de aceea poate e și atît de dificil să dai literaturii o definiție pe înțelesul minților grele (de alte sensuri). Mulți scriitori, cum știe toată lumea, scriu cărți rupte unele de altele, autonome și automorfe. Un scriitor unic, precum Ștefan Agopian, ca să iau un exemplu din apropierea minții și inimii mele, scrie atît cărți care construiesc un spațiu unic și unitar, cit și constituind, la o altă privire, fiecare un univers autonom. Dacă însă, din întîmplare, mi-ați pus întrebarea spre a afla spre ce „tînd” eu, atunci am să vă spun că eu nu văd nici un fel de ruptură, decît de suflu, între o carte a mea și alta. O carte se termină atunci cînd începe o lungă pauză de respirație. Lungă la scara noastră, căci știți cite secunde numără un om de șaptezeci de ani? Două miliarde două sute opt milioane nouă sute optzeci și opt de mii opt sute. Deci cit de lungă poate fi o pauză de respirație în cursul vieții unui om, în secunde? Astfel încît cărțile sînt corpul, ușor discontinuu, al aceleiași speranțe, căci speranța nici nu are vreun fel de pauză.

— Sîntezi poet și prozator. Ați făcut, faceți încă, și publicistică. Este vorba despre aspirația spre ipostaza de scriitor total? Dar poate că sfîrșitul acesta de secol „cere”, pentru a-i fi martor, un scriitor total...

— Nu este vorba nicidecum de aspirația către ipostaza de „scriitor total”. Este vorba mai degrabă de o anume neîncredere sau de o anume nesigurantă sau de încercarea de a spune cit mai mult din ce crezi că ai de spus, ceea ce nu încap, cum vedem în atîtea cazuri, numai în poezie sau numai în proză sau numai în articol. Poate că de fiecare dată cînd omenirea are impresia că a pus ochii, în sfîrșit, pe o mare parte din adevărul pe care-l bănuiește a fi, apare această foame de forme, în fond legitimă; chemată să cuprîndă, la urma urmei, ce? Tot viață, moarte...

— Ați lucrat la Tribuna clujeană, acum sîntezi redactor la *Viața Românească*. Contribuiți la publicarea unor poeți și prozatori tineri, unii chiar debutanți. Cum a fost „intrarea în literatură” pentru dumneavoastră, cum este ea astăzi, pentru cei care vin?

— Din păcate nu prea pot contribui la publicarea unor poeți și prozatori tineri, îmi pare rău mai ales că nu pot să-i public în revistă — fiind repartizat, ca să zic așa, la alt sector — pe debutanți, căci, mai umblind prin țară, întîlnesc mereu tineri care scriu nespuse de interesant, uneori și nou, dar... Iată, de exemplu, zilele trecute, la Sighet, la un Festival de literatură, am citit și ascultat, citite de ei înșiși, poezii ale cîtorva autentici scriitori, tineri, pe care i-aș recomanda din tot sufletul oricărei reviste și edituri. Le transcriu aici doar numele, pentru că versurile lor, sper, vor trece în paginile celorlalte: Constantin Rupa, Horia Gîrbea, Andrei Damian, Lucian Vasilescu, Constantin Savin, Paul Viniciu.

Unul dintre ei are 18—19 ani, ceilalți 26—28—30. Cînd am debutat în volum, eu aveam 24 de ani. Și nu eram nici precoce, eu, și nici bun, volumul. Dar și mai tineri debutau cei mai buni decît mine, așa că la 26 de ani ei erau scriitori cu un început, uneori și sfîrșit, de operă. Nu știu dacă era bine sau rău, dacă acum e bine sau rău, din acest punct de vedere. E adevărat că astăzi media culturală a celor care scriu versuri a crescut și din această cauză criteriul „publicabilității” se tot schimbă, însă cum prin antologii apar atîția nechemati pe lingă cei chemați definitiv, precum cei de mai sus, nu-mi explic criteriul debutului.

— Un scriitor a cărui ocupație zilnică este cea de redactor (de editură sau de revistă literară) este, puțin, și critic literar. Cum vă înțelegeți cu „parțialii confrăți”?

— Întîi că ei nu sînt niște confrăți parțiali ai scriitorului. Sînt doar scriitori în toate puterile cuvîntului. Pe urmă, eu îi înțeleg chiar și atunci cînd scriu din convingere personală și chiar și atunci cînd sînt convinși, de critici mai mari, mai importanți, de unii, de alții. Regret că un Mircea Scarlat, pe care, mi s-a părut, nici prietenia și nici chiar admirația față de un om nu l-ar fi împiedicat să-i judece lucid o anumită carte, a plecat din această lume prea repede. Cu criticii alături, lumea (literară) e atît de colorată, nu-i așa, nu numai cu alb și negru, cum s-ar putea crede la un moment dat!

— Scriitorul are nevoie, totuși, de confirmare, de consens, de dovezi că a fost

înțeles. De la cine așteptați aceste dovezi — de la cititori sau de la cronicarii literari?

— Sînt atîția scriitori, în istorie, care au creat împotriva adversității semenilor lor, fără nici o dovadă că ar fi fost cit de cit înțeleși atunci, în timpul vieții lor, și apoi s-a vădit că nu, ei greșeau, încît nu sînt prea sigur că aveți dreptate în enunțul acestei întrebări. În ceea ce mă privește, drept să vă spun, mi-ar fi mai comod să primesc aceste dovezi de la cronicarii literari, căci sînt scrise, tipărite și nu cer nici un fel de participare vizibilă din partea mea. Cele de la even-tualii cititori ar fi mai incomode pentru că niciodată n-am știut și nici nu mi-am dat silința să știu ce trebuie să fac, și cum, cînd un prieten, un cititor, îmi spune că i-a plăcut (căci se întîmplă, rareori, și asta) o pagină scrisă de mine. „Ce să fac? îi răspund, asta e”. Noroc că nu se-întîmplă prea des și că, și atunci cînd e pe cale să se întîmple, am eu grijă să mut discuția în altă parte a lumii.

— Știu, ar trebui să nu ne pose de aprecierile altora, fie ei chiar și iluștri critici literari profesioniști. Dar — mă refer la „înțelegerea” negativă — ne pasă atunci cînd ele coincid cu o îndoielă personală fie și abia înnegurată. Iar pentru un om care e gata să se îndoiască în primul rînd de sine însuși (cum și este cînsit din partea unui sceptic), orice obiecție poate trezi întrebarea „dar dacă are dreptate?” și răspunsul „în fond, el are dreptate și eu o dată cu el, îndoindu-mă de ceea ce — cum s-a putut?! — am produs”.

— Istoria oricărei literaturi — și a celei române! — este traversată (vitalizată, așa spune) de prietenii literare, adică de prietenii dintre scriitori. Credeți în efectul benefic, pentru operă, al prieteniei scriitoricești?

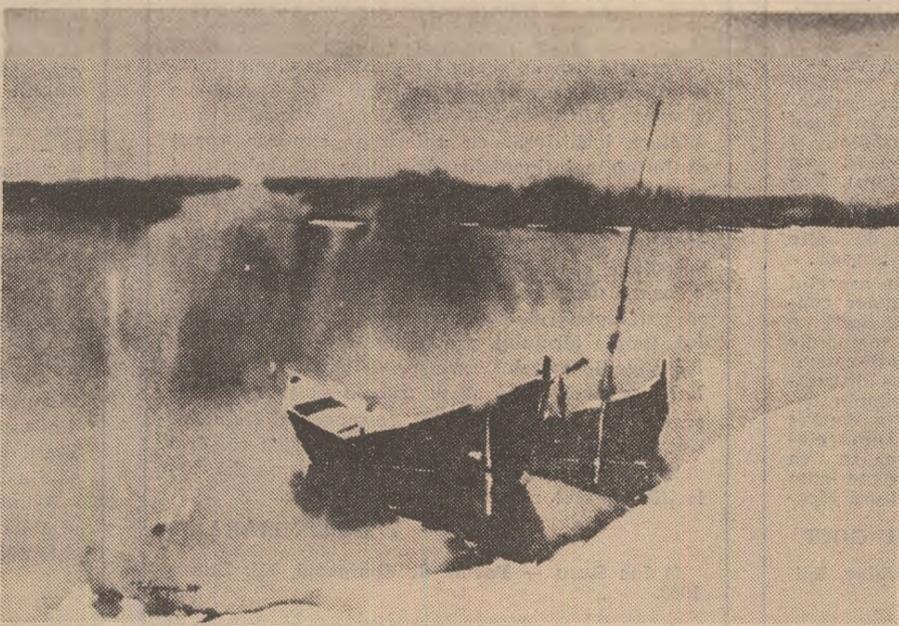
— Eu personal n-am putut trăi niciodată în afara prietenilor. A prietenilor. Cred că omul, și aici nu e vorba numai de scriitor, este viu atîta timp cît mai poate să-și facă noi prieteni. Iar scriitorul, de ce n-ar fi și el om? „Efectul benefic” al prieteniei asupra lucrării scriitorului este, cred eu, indirect, înlîi e bucuria insului că nu e singur și de aici derivă starea în care poate să scrie, siguranța că are „spatele acoperit”, că prietenul îl acoperă, cum și el, la rîndul lui, îl acoperă pe celălalt în timpul cit el ar fi altfel descoperit, exorimindu-se. Această „acoperire” să nu fie, rog, înțeleasă în modul jos, ca nu se referă la acel „laudă-mă tu să te laud și eu”, practica de către cei slabi — aceea nu e prietenie, nu e decît un contract economic, urmare a unei frici viscerale în fața realității, tradusă oarecum inuman. Prietenia, hai fie, literară, nu e decît o cîrjă ci mai degrabă o săgeată. (După cum se știe, săgeata e înlotdeauna îndreptată în sus și niciodată în jos.)

— Despre dumneacîi s-ar putea vorbi în continuare, după cum știți și domnia voastră, ore în șir. Ea este mai importantă poate pentru scriitor doarocce. Lucrînd, el are, mai mult decît alți inși, senzația singurătății absolute. Medicii, strungarii, contabilii pot lucra, și de cele mai multe ori o și fac, în mijlocul semenilor lor, sub ochii deschiși ai acestora, în timp ce scriitorul, în timpul lucrării sale, și nu numai atunci, e cu desăvîrșire singur. Așa că el are perioade sau ore lungi cînd simte acuta nevoie a prezenței celui alt, a celorlalți, nu a oricui, ci a unor semeni care să fie convinși că și el merită să existe, că și rostul lui se cuprînde în mai marele rost al lumii. Iar acești ceilalți sînt apropiatii care-l înțeleg deși vorbește „pe înțeles”, care pot să spună chiar nu citeodată, un nu, însă, cuprins în marcele da. Aceștia sînt prietenii de care nu te poți lipsi decît dacă ești lipsit de o parte a ființei tale omeneste, literare.

— Dialogul acesta este găzduit la rubrica Scriitorul tînr la maturitate. Ce vîrstă este mai propice creației (și, de ce nu?, mai frumoasă) pentru un scriitor?

— Mai frumoasă? Adolescența. Mai propice? Aici aș construi, dacă aș putea, un cuvînt din două altele: matîncerețea, dar nu pot, sună urît și pe urmă nu știu dacă altădată, la o rubrică intitulată *Scriitorul matur la bătrînețe* n-as mai adăuga încă unul, iar din toate trei cine știe ce ar rezulta. Poate că întrebarea asta ar fi fost mai bine să o fi adresat noi toți și fiecare pe rînd lui Johann Wolfgang Goethe.

GABRIEL RUSU

VESPASIAN LUNGU — „Șoapte dunărene”

La plecare

Nu te poți plînge hirtie țî-am dat
o ai la picioare
sînt și creioane cerneluri mașini de scris
o lume întreagă e alături de tine
au mai fost și alții
au mai trăit au mai scris
cam în aceleași condiții
atunci tu nu mai ai ce spune
nu ai de ce să mai taci
învește-te în hirtia aceasta
coase-ți din ea o togă virilă

după moda ultimă din Roma Augusta
și pregătește-te să ne apari
în toată splendoarea
ai grijă doar la plecare
să incui ușa bine de două ori
și cum toga virilă din Roma Augusta
nu are brelocuri sau buzunare
aruncă-ți cheia pe geam în văzduh
căci oricum aici
nu te ve mai întoarce.

Cu coada ochiului

În cadrul schimburilor sufletești
dintre noi
s-au comis și citeva erori grosolane
cîțiva eroi s-au strecurat
și ne-au tras de urechi
unii într-o direcție
alții în cealaltă
dar schimburile continuă
bazate pe-aceleași principii
„fumul alb alene iese din cămin”

pe camino real dacă mergi
oi să vezi în stînga
o carte deschisă la pagina zero
și un suflet
scriindu-și numele
în văzduh
cu
coada
ochiului

CARTEA DE POEZIE

Experiența unui pelerinaj*)

Poet tradiționalist la începuturile sale — a ajuns la a paisprezecea carte —, Florentin Popescu a dezvoltat permanent ca temă paralelă și secundară, călătoria utopică, „partenza”, plecarea iluzorie, pusă sub semnul lui Peter Schlemhill, existentă și la Macedonski și la Mișulescu, dar fertilă, pe alte coordonate, și la Ilarie Voronca sau Gellu Naum. Nici visul romantic, nici mitul expresionist nu sint mobiluri sau modalități ale călătoriei, ci pozitivismul arheologic al rațiunii clasicizante.

Carte a deplinei maturității, *Peregrin la Ninive* poate readuce în discuție condiția poeziei de concepție, a inspirației programate să ilustreze o legendă, o filozofie, o istorie ca sursă de narativitate. Motivația topografică nu poate fi judecată în afara rezultatelor finale, adică a poeziei propriu-zis. Călătoria imaginară cu vehicule livrești ori fabulatorii devine un itinerar inițialic la originile umanității; așa că Ninive, ori Sarmizegetusa, ori Stonehenge vor fi simple localizări pretentive. Nu e în *Peregrin la Ninive* nici lamentația preromantică a ruinurilor, de descoperire a caducității lumii pe tema „fortuna labilis”, nici poezii exotice, pitoresce, de exacerbare a epifenomenelor etnografice, ci o construcție artificială cu note intelectualiste și inspirație dirijată.

Elementul inedit îl constituie faptul că, pe schema vechii poezii de concepție, Florentin Popescu operează cu intertextualități, cu orientare reflexivă, autoreferențială a discursului liric. În plus, aproape o treime din carte o a operă inserțiile din epopea lui Gilgames, Poemul inițial, cu atribut de „exortium”. *Tăblițe la o margine de drum* debutează în felul următor: „Privind din poim ca printr-un geam deschis / către cer, către soare, către blândă lumină / gândul meu porni înapoi pe țărâni uitate, pe drumuri pustii / și-ascultă, rînd pe rînd, / glas de piatră, de lut și de apă / dar mai ales glas de timp măcinînd...” și continuă cu o distribuție cam aridă a mitologiei babiloniene.

În esență, poezia adevărată nu se descoperă în elegiile abstracte sau odele triumfale, ci în textele care metaforizează miracolul germinăției, „mirabila sămînță”, explozia în fructe a sevelor vitale dar într-un univers desertificat, al pietrei și al nisipului: „Vino, îți spuneam, multăsteptat / s-auzi cîii de semînțe cum aleargă / prin cimpii necunoscute, pe sub gîl / tropotul de muguri să ni-l spargă / sub un cer izvoditor de ciocirlii; / vino, îți spuneam, multăsteptat / și pleznează cuvînt-n muguri / ca un dor / și era un murmur de-frunzine peste lume / — te chemam și te-asteptam să vii — / și a iubire zodia se-nclina și-a dor / pe orizontul năvălit de herghelii. / Vîno, îți spuneam multăsteptat / tropotul culorilor să-l ascultăm în nopți / și în hora frunzelor și-a ierbii și-a grădinii / inima s-o prindem, să deschidem porți / să ne între-n suflet pasărea luminii!” (*Primăvara*). Valoarea de universalitate se potențează sub pretext erotic pentru că, în fond, primăvara ipotetică de la Ninive nu poate fi diferită de alte primăveri de pe alte spații și din alte timpuri.

Desigur, poezia nu se generează din aspectul informativ, nici din însumarea experiențelor consumate de istorie, cit din semnificarea actuală a meditației, din ceremonialul regresivității temporale și bucuria descoperirii însemnelor eternității umane.

Din moment ce demersul liric a devenit discutabil fără să poată fi anulat printr-un simplu comentariu critic, Florentin Popescu și-a depășit condiția de remarcabil poet de pluton. După elogiile actuale, să vedem dacă desprinderea se va confirma mai departe, fără să repete experiența unui pelerinaj care să ofere aceeași partitură ideatică și mitologică.

AURELIU GOCI

*) Florentin Popescu — *Peregrin la Ninive*, Editura „Dacia”, 1988.

CARTEA DE POEZIE

Influxuri instinctive*)

Ion Rusu este, deopotrivă, un poet banal și surprinzător, distincție valorică condițională fie de ararele colapsuri imagistice, fie de faptul că nu știe să-și personalizeze creațiile. Cînd spune: „Ce noapte înaltă atingîndu-se / cu fruntea de stele” (*Punct*) îl suspectăm de piraterie poetică imaginea-cliseu după care s-au „tras” sufocante tiraje de foto opii însușite de poeți minori, banalizîndu-se prin multiplicare („fotocopiile”, se înțelege, beneficiind de mici rezecții și grefoane pentru a neutraliza evidentele genetice). Dar cînd pana sa izvodeste imagini, febrili individualizate, Ion Rusu se dovedește a fi un autor surprinzător. Iată, spre pildă, o terifică imagine a transcendenței, de o beneficiă simplitate bacoviană, care te umple de fiori: „Un chip de humă am rămas / Pămîntul crapă / Intors-tresar” (*Nedumerire*). În *Amintiri autumnale* versul al treilea nu poate să nu trezească invidia confrăților: „... Nopți de toamnă cînd frigul ne face / carii pe trup / tu te duci în cimitir să faci ziua (s.n.) / noaptea fuge ca o nălucă / în cîntecul lor rîmîn greierii nedumeriți”. Un interesant „Autoportret”, în maniera lui Nichita Danilov, frizînd motivul dedublării, transpare în versurile: „Lumina s-a stins de mult, dar el / continuă să privească undeva... / țigara îi spinzură în colțul gurii / precum o aripă uitată / copacii înmiresmați sprîjină surisul lui / el continuă să privească cu încredere / ca o corabie avariată / (hazardată comparație) țigara celui alt...” Poezia sa distigă în expresivitate în registrele grave, scrijelite de stihii existențiale dar — ce păcat! — forța sa expresivă se epuizează în fulguratii, în spații minimale. Un pastel surreal, cu notabile reliefuri, e plasmuit în *Intrus în lumea tăcerii*: „Ascultă aerul cum cîntă pe cîmpuri / printre săbiile ridicate ale ierbii / liniștea plutește ca un vultur asupra / prăzii ce nu se arată / vitele se pleacă în teacă / atunci cuvintele fug mîngîind prima lacrimă...” Un interior deformat de o sensibilitate biciuită, de o stare psihotică exhortată de insurrecții senzoriale, e „restaurat” în *Joc pentru bătrînul pămîntean*: „Într-o încăpere de patru pe trei / privirea nu poate să se-nfoacă / fără a fi înjunghiată de varul galben / fiecare obiect are marea unu zgîrie-nor / Într-o cameră de patru pe trei / timpul se așază pe lîngă trup / ca aripile unui albatros pictat”. În pasteluri, primele versuri sînt de obicei, decepționante, impresiile relativizîndu-se în imagini diluate, de un descriptivism elementar, dar pe parcurs ele sînt răscumpărate de o evoluție imprevizibilă, punctată adesea de referințe antropomorfe. Se poate afirma că poezia lui Ion Rusu nu e foarte modernă. Metoda sa e cînd impresionistă, cînd vizualistă, observația banală, realistă coexistă cu viziuni mesalinice, iar originalitatea, derivînd mai degrabă din vibrante inflexiuni instinctive decît din distilări meditative, închiriază, cu referințe expirate spații confortabile influențelor de aiurea. Mai ales cînd poezia unora subzistă din metafore (pentru că e mai dificil să dai cuvîntului pur o expresivă investitură contextuală), a cumpăra de la solduri și a revinde pe cont propriu din prăvălie cu firmă nu e tocmai un lucru nobil. În cite plachete de poezie am citit metaforele: pleoapele nopții, poarta sufletului, timpla țărîmului, pragul luminii, cenusă vîzbelor, săgețile soarelui, cerul priviților, mările vîzduhului, ș.a.m.d.? Ion Rusu trebuie să țină cont de acest lucru, (asimilarea și respingerea lecturilor sînt o condiție primară a creației) pentru că, desi debutant, e un poet ale cărui resurse, parțial valorificate, sînt realmente convingătoare.

DORIN MĂRAN

*) Ion Rusu — *Poeme de dimineață*, Ed. Litera, 1988.

CARTEA PENTRU COPII

Povestiri ritmate

Passionaria Stoicescu, o poetă de frunte a generației sale — din a cărei poezie, pe lîngă virtuțile artei, nu lipsește acea însușire trădată de însuși numele autoarei: superbia pasiunii — se apleacă, grațios și constant, și asupra literaturii dedicate celor mici. Prin aceasta nu face, desigur, o excepție. Cei mai mulți, dar mai ales cei mai buni scriitori ai noștri, consacrați literaturii tinerilor... majore, grave ale vieții, autori ai așa-zisei literaturii pentru adulți, s-au aplecat cu dragoste și înțelegere, stăruitor, asupra literaturii pentru cei mici, din acea înaltă idee patriotică de a nu le fi indiferent cum cresc, cum se formează oamenii țării. Nefăcînd deci, din acest punct de vedere, o excepție — autoarea integrîndu-se acestei specifice conștiințe artistice românești — Passionaria Stoicescu se înscrie, prin urmare, ca o frumoasă, generoasă ieșire din media (cam mediocră, adeseori) a acestei literaturii, opera ei tinzînd, și ocupînd, o orbită cît mai aproape de zenitul valorii. Ultima ei carte consacrată celor mici — „Pană de Gaită și poveștile ei”, Editura Ion Creangă, — este un ingenios și folositor abecedar al universului copilăriei, descifrat mai ales în partea sa citadină. Poveștile gravitează la hotarul dintre real și fantastic, parcă mai degrabă cu o aripă mult prelungită în real. (De altfel, însăși autoarea mărturiseste în finalul cărții semnînd: „Vrăjitoarea Pană de Gaită / care n-a făcut alte vrăjitorii / decît c-a scris aceste pagini pentru voi / dragii copii”). Sînt povești cu iepuri, de dorul bunicii, despre cum a ajuns fasoalea pe pereți, despre „cit”, cu antena de televizor, cu urechii și abecedar pierdut, cu minciunile, cu ariciul Tepeșilă și prințul Fasolică, despre meleci năzdrăvani și ploaia care nu se vede, cu acuarele — și chiar despre cum se face o poezie. Aproape nimic esențial din viața virstei cu ghiozdan în spate nu scapă povestitoare, care din fiecare întimplare extrage și expune un tîlc ca o morală dintr-o fabulă. Cheia acestor experiențe cu valoare inițialică se află în „Poveste de acuarele”, unde spune — limpede, spre deplină și definitivă înțelegere: „— De ce-oi fi puse pe rele, dragă acuarele? Toate sinteți folositoare în viață, zise pensula surizînd pe sub mustață”.

Rimează spusa? Da. Este o virtute și este o ambiție a autoarei (sau o trădare firească a poeziei) de a... povesti toată cartea în proză ritmată (și rimată). Modelul nu-i aparține — l-a inaugurat Marin Sorescu, cu mai mulți ani în urmă, în „Unde fugim de-acasă” — dar gestul îi face cinste. El continuă, de altfel, alte cărți pentru copii ale autoarei, de data aceasta cărți de poezie... nedeghizată. Una din ele se numește „Cartea jocurilor” (Editura Ion Creangă, 1978) în care Passionaria Stoicescu scrie o frumoasă și inspirată poezie, compartimentată în două cicluri: „De-a meseriile” și „De-a poveștile”. Că tematica este cam asemănătoare — cel puțin ca... preocupare — atît cărilor de versuri, cît și celor de proză, o confirmă faptul că „Povestea lui Melc cel lute, umblător pe drumuri multe” (în proză) înseamnă de fapt o extindere a poeziei „Povestea lui Melc cel lute, explorator de lumi necunoscute”.

Sugestivă ca valoare artistică și mesaj — pentru opera Passionaria Stoicescu — mi se pare poezia „De-a pictorul”, pe care o citez integral: „Patrie cu chip de floare / din hotare în hotare // am să chem culorile / să-ți descriu comorile // cu albastrul ca răcoarea / îți fac apele și marea // iar cu verde plin de viață / cîmpurile de verdeată // Din maro și violet / cresc Carpații-ncet, încet // și din galben de sofran / griul cînt din Bărăgan // Roșul de la maci furat / e doar singele vărsat / să fiu liber, să visez / și în pace să pictez”.

Neîndoieînic, în mina Passionaria Stoicescu se află un condei de talent, care nu lincezește în așteptări.

ION ANDREIȚĂ

O poezie inedită a lui Lucian Blaga

După investigații ample întreprinse de istoricii literari Dimitrie Vatamaniuc și George Gană în universul operii edite și necunoscute a lui Lucian Blaga, surprize nu pot să se mai ivească. Și... totuși. De curînd, prin amabilitatea publicistului și memorialistului Mihnea Farago, fiul scriitoarei Elena Farago, am găsit o poezie necunoscută, pînă acum, aparținînd poetului Lucian Blaga. Se ștu, și încă suficient de bine, raporturile existente între Lucian Blaga și cenaclul Elenei Farago din cetatea Băniei. Mărturiile epistolare sînt concludente. Cu prilejul unei vizite la Craiova, Lucian Blaga a fost surprins, în mod plăcut, de marea precocitate a Cocăi Farago. Elocvente sînt impresiile poetului: „Zilele trecute am făcut o

vizită la Craiova distinsei noastre scriitoare, d[oa]mnei Elena Farago. Fiica d[omniei]sale Coca (să mă ierte că-i spun pe nume, dar „domnișoară” am să-i zic numai după ce va implini cel puțin doisprezece ani) mi-a citit citeva versuri ale ei. Aleg la întimplare două poezii: *Cîntecul gîndului* și *De vorbă cu sufletul*. Coca e aproape necuviincios să scrii așa de bine la vîrsta ta! Siguranța acestei simplități e uimitoare. Naivitatea copiilor totuși nu o găsești în aceste versuri; par scrise de un copil care a suferit cu înțelepciunea durerii pentru care nu sint făcuți decît oameni de la patruzeci în sus. Îmi vine aproape să cred în metempsihoză: sufletul se naște bătrîn”. (*Cuvîntul*, 2, nr. 199, 8 iunie 1925, p. 1—2). La numai un an

de la această întîlnire memorabilă, Lucian Blaga transcrie în albumul poezii următoarele: *Rînduri pentru Coca / Un mic, mic „fenomen originar” / marele Goethe a tot căutat / viața întregă-n zădar. / Schiller, amar-amar / l-a descurajat: „Dragă Goethe nu mai căuta, e o iluzie, lasă!” / Olimpiul astăzi de-ar mai trăi / fenomenul și l-ar găsi / la Doamna Farago în casă. 22 sept[embrie] 1926, Lucian Blaga. Deși e o poezie ocazională, cu destinație precisă, se observă fina intuiție a poetului de la Lancrăm. Poezia are o valoare simbolică și, totodată, documentară. Astfel de mostre, deloc negliabile e posibil să mai apară. E necesar să le semnalăm.*

NICOLAE SCURTU

Cronica literară în linii frunte de LINU

Ion Brad, *Proces în recurs*, roman, Editura Eminescu, 1988.

Spirit justițiar, Ion Brad revine la un mai vechi personaj de-al său și încearcă să-i facă dreptate.

de AL. PIRU

Cu excepția monografiei de acum cinci-sprezece ani a lui I. Sirbu, nu s-a scris până acum nici un studiu adânc despre Camil Petrescu, s-au adus doar contribuții de ordin biografic și bibliografic, chiar și acestea insuficiente. **Camil Petrescu — Realia** (Cartea Românească, 1988) de Maria Vodă Căpușan avea, din acest punct de vedere, un cimp de manifestare larg deschis, mai ales pentru ceea ce și propunea să facă: o abordare semiotică a operei sale literare esențiale.

Nu e prima dată când mărturisesc că nu sînt adeptul metodelor în critică, mai ales al celor lingvistice și mai ales cînd metoda inghite critica, servindu-se de operă ca de un simplu pretext ilustrativ. Există însă în toate metodele ipoteze de lucru, unghiuri de vedere ce pot fi, dacă intuiția nu lipsește, fertile și utile criticii ce nu vrea să concureze pe omul din afara disciplinei sale. Înțeleg pe criticul care, vrea să releve sensurile adînci, să aducă noi argumente pentru valoarea unei opere care n-au fost pătrunse, nici întrevăzute de interpretii anteriori.

Maria Vodă Căpușan nu mai jură nici ea în structuralism, o ispiteste perspectiva derridiană, deconstructivistă (interesată de textul care se deschide abia la închiderea cărții) și e de acord că nu poți

spune ce e literatura pe simple repere formale, chiar dacă faci apel la opoziția referențial-nonreferențial. Constată de asemenea că naratologia și-a spus ultimul cuvînt în cercetarea imanentă a operei, și-a trăit trailul și cedează locul unui nou mod de scrutare a operei care se ocupă de context, de politica de exterior a literaturii, în expresia lui Paul de Man (*Allegories of Reading*, 1979), de opțiunea morală pe care orice creație o implică și al cărei sens nu e unic, ci într-o continuă schimbare. Dacă nu ne înșelăm, la acest din urmă demers, complementar celui semiotic, subscrie autoarea în studiul său împărțit în trei secvențe: 1. jocuri, lupte și texte, 2. Politikon, 3. Actul literar.

În titlul cărții, sub Camil Petrescu, citim cuvîntul *Realia*. Nu cred că autoarea s-a gândit la realele pe care medievalii le opuneau nominalilor, probabil că termenul trebuie înțeles drept „cele reale” (adevărata). Se atrage atenția, recurg la o expresie des folosită de autoare, „de la bun început”, că anumite semnificații ale operei lui Camil Petrescu au scăpat exegeților, le-au trecut cu vederea, nici măcar nu s-au oprit asupra lor. Cuvintele au fost luate drept ceea ce sînt în semnificația lor simplă, aceeași pentru toată lumea, nu s-a reflectat la sensul lor mai adînc, determinat de o stare specială trăită de autor sau un erou al său la un moment dat sau cînd el însuși memorează faptele. La Camil Petrescu, ne spune autoarea, viața nu se definește static, ci procesual, alături de a fi și a avea intervin decisiv a trece și a se întâmpla, a corespunde și a căpăta, „configurînd trăirea printr-un dinamism insistent marcat”. Mai toată opera lui Camil Petrescu reprezintă o revalorizare a eroului prin conștiință, demonstrează că „nimic nu are valoarea unei vieți decît o altă viață”. Cînd un erou se sinucide, el neagă o existență inautentică, în favoarea

realei ideale, în stare să provoace admirația tuturor. Exemplul clasic e cel al lui Ladima care își pune înainte de a se sinucide o bancuță de o mic de lei în buzunar, ca să nu se spună că motivul gestului său a fost mizeria, ci faptul că lumea, obtuză (sinucigașul se răzbuună totdeauna pe cineva), n-a înțeles puritatea sentimentelor sale, nici asumarea conștientă a destinului de creator mai presus de orice contrarietăți.

Distribuit pe cele trei capitole și în cadrul fiecărui capitol pe subdiviziuni, studiul său, dacă vreți, eseul Mariei Vodă Căpușan cuprinde numeroase observații critice, toate formulate din perspectiva întregului, chiar și cînd se referă doar la o singură operă. Majoritatea observațiilor e ratificată de trimiterea la un articol sau o lucrare de autoritate în legătură cu problema discutată. Se arată, cum nu s-a făcut pînă acum, modul ironic al discursului lui Camil Petrescu, distanțarea lui în expunerea faptelor și se trimit la articolul lui Ed. Wright *The Ironic Discourse* din *Poetics Today*, 1983, nr. 3. Un leitmotiv al confruntării dintre personajele teatrului sau romanului este duelul, figură omniprezentă la Camil Petrescu, la propriu și la figurat. Pentru înțelesul exact al termenului (reparator al onoarei mai înainte, sport în prezent) autoarea trimite la culegerea lui Roger Caillois din 1974 *Les jeux et les sports*. Despre cultură, semnificație, valoare sînt definiții în cărțile lui Camil Petrescu (cultura e „conomie a experienței interne”, semnificația e ordonare a haosului, valoarea nu-i decît o consecință a semnificației înțese ca un proces de revelație succesive ale realității în conștiință). Aici citarea unor semioticieni care vorbesc de mecanismul sau interpretarea culturii moderne (Lotman, Dean Mac Cannel) e superflua. Importantă e sublinierea ideii că la Camil Petrescu moartea înaltă eroul la condiția simbolului peren, mai

ales că destinul în genere e la el demitizat. Aici cărțile lui Philippe Aries, *L'homme devant la mort* (1977) și Vl. Jankélévitch, *La mort* (1977) sînt indicate cu folos. Ca și *Teatrul politic* al lui Erwin Piscator pentru explicarea unor modalități specifice ale teatrului lui Camil Petrescu (dinamica vocilor unui cor unde nimeni nu se impune ca protagonist, paradoxul persoanei intii plural cînd mulțimea devine noi).

Cel mai substanțial capitol al cărții ni s-a părut cel de al treilea, *Actul literar*, avînd în centrul analizei *Patul lui Procust*. Discuția începe prin lămurirea cuvîntului *Realia* (utilizat de Camil Petrescu însuși, cînd vorbește de *substantialitate*, înțeles de Husserl ca obiectivitatea realilor, idealitate sau *Wesenheit* — substanță) și *autenticitate*. (La Husserl: viziune a esenței — intuiție, *Wesensschau*). Drama eroului din roman apare în spațiul dintre unicitate și convenție în experiență și în expresia ei prin limbaj, în experiență ca asumare a realului. În continuare se arată ce înseamnă pentru Camil Petrescu a scrie (se identifică o poetică a neelaborării), a citi (romanul se poate înțelege și ca povestea unor lecturi), cum e folosită tehnica enigmei, în ce măsură se poate vorbi de jurnal și ce e dincolo de acesta. În concluzie, romanul e văzut ca ofrandă autentică de autor a lecturii mitului actualizat, al tentativei de a măsura lumea și a fi măsurat. Indicații bibliografice utile: Laurent Versini, *Le roman épistolaire* (1979), Jean Rousset, *Narcisse romancier. Essai sur la première personne dans le roman* (1973), Philippe Lejeune, *Le pacte autobiographique* (1975) dar și *Moi aussi* (1986), cu reveniri asupra problemei, Wolfgang Iser, *Der implizite Leser* (1972). Cartea se încheie cu cea mai bună analiză din cite am citit pînă acum a poezilor lui Camil Petrescu printre care una poartă titlul *Patul lui Procust*.

OPINII DE CRITIC TÎNĂR

Text și comunicare literară

„Ideile literare au puritatea și nobletea lor, se propun singure discutate, nu trec la represalii cînd sînt contestate”, scria Adrian Marino în preambulul cu caracter programatic (*Critica ideilor literare*) la al său *Dictionar de idei literare I A-G* (ed. Eminescu, 1973). Superbia de sine a ideilor literare autorul tine s-o redea și indirect, indicînd totodată impunătoarea lor atemporalitate, care desfide orice comparație. Motto-urile la *Același Dictionar...*, precum și la *Hermeneutica ideii de literatură* (ed. Dacia, 1987), extrase din Samuel Johnson și Vincent de Leiris, sînt, în sine, edificatoare: „idei vechi în formă nouă” și, respectiv, „în termeni noi dar nu lucruri noi”.

De la ce ar putea să pornească, deci, o hermeneutică a ideii de literatură, dacă nu de la semnificarea demnității sale de *idee primă*, idee guvernatoare a unui întreg sistem, cea a unui *continuum* hermeneutic? Mai mult, această demnitate a ideii luminează nu doar sistemul, ea atrage și clarificarea sa de sine, chiar de-ar fi să exploatăm numai îndreptarul explicit conținut în etimologie: literatura littera. Plecînd de la această premisă, construcția unui asemenea model (în fapt, „operațiunile a întregii metode hermeneutice”) capătă, în afara unei deloc negliabile valori instrumentale, o și mai cuprinzătoare semnificație, ea devenind hermeneutică unei hermeneutici, dincolo de care (ideea de) literatură ar putea fi întrezărită, măcar o clipă, în stare de libertate. Ar fi acesta un omagiu simbolic și, întrucîtva, un gest reparator pe care critica, după ce a exilat-o într-o schemă cu articulații arborescent-proliferante, l-ar putea face față de literatură. Regăsirea specificității literaturii în chiar textul său, nu în metatextual din ce în ce mai agresiv. Asta nu înseamnă, firește, că ar trebui să dispără critica! Literatura ca literatură, există numai în prezența criticii, este acesta un adevăr axiomatic. Trebuie doar ca aceasta să nu înăbușe textul, să-l elibereze de povara discursurilor parazitare. Se impune, în locul acestora, o lectură critică bazată pe o interpretare creatoare a textului literar, implicarea celor doi termeni, de pe poziții egale, într-o relație de cooperare intelectuală. Valorizarea critică a literaturii nu trebuie însă, nici chiar în noul ca-

dru, să devină o mediere împăciuitoare între cei doi parteneri, o nivelare și eventual, camuflare reciprocă a asperităților de la suprafața de contact. În contextul specific al sfîrșitului de ev. literatura și critica de oriunde trebuie să instituiască o nouă alianță culturală.

Literatura este o *totalitate*, dar și o *totalizare*. Ca gen proximal, presupune o circularitate ca și infinită. O întreagă secțiune a volumului este consacrată examinării *totalizării*. Investigația se referă, în cadrul unor capitole incitante, care pot fi citite și rupte de corpul cărții, ca eseuri, referitoare la raporturile dintre scris și cultură, la cartea ca literatură, bibliotecă, bibliografia și specializările literaturii, dar și la paradigmele literare alcătuiind azazisul circuit „umil” (literatura de masă, paraliteratura, literatura populară), dar care tînde să lărgească însăși ideea de literatură. Examinîndu-se apoi specificul literaturii, se ajunge la constatarea „dislocării” ideii de literatură în cea de text, de fapt la o omologie literatură —

text — *totalitate de texte*, conform căreia „poeticitatea, literaritatea pot fi descoperite în orice tip de texte, în toate categoriile de discursuri verbale sau scrise” (V 6, 12). Pentru Adrian Marino, o astfel de recategorizare apare ca fiind specioasă, în absența distincției *text literar/neliterar*. Ca ultim avatar al Cărții, Textul este inepuizabil: el se scrie mereu și din acest continuum (implicînd, totodată, toate laturile unui proces de comunicare) se desfac și se refac buclele hermeneutice. Credem, însă, că textul literar nu poate fi disociat de comunicarea literară, alt timp cît literatura nu este o virtualitate, ci o existență actualizată de o „privire calificată” (vezi și experiența paradoxală din *Igitur*, analizată, între alții, de Maurice Blanchot).

Critica textului și a comunicării literare ar trebui să conducă, pe un traseu hermeneutic infinit, la însăși ideea de literatură, fără a reduce literatura la o schemă conceptuală. Fiecare text se vrea o copie în mic a bibliotecii universale. Utopia boghesiană a cărții de nisip se reciclează continuu...

DAN-SILVIU BOERESCU

Exemplaritatea notației

Multe din paginile celui dintîi volum postum al criticului și istoricului de artă Vasile Drăguț — *Medalioane în cerneală* (Editura Meridiane, 1988; redactor Vasile Florca) sînt date, aflăm din prefața de suflet a profesorului Dan Grigorescu, „1986 (sau 1987), Spitalul Fundeni”... Ambția sa de constructor al unui veritabil „sistem al interpretării fenomenelor artistice” își înfruntă acum propria sa posteritate.

Volumul apărut de curînd nu cuprinde schema sintezei întrevăzute, ci ordonează, deocamdată, cite ceva din componentele mozaicului policrom al ineditelor care, altmînteri, rupte din contextul lor original, riscă să se piardă în mulțimea efemeridelor publicistice. Refăcîndu-se, puțin cite puțin, elementele suport ale globalității, încep să iasă la iveală liniile de forță ale „sistemului complex” pe care îl evocă prospec-

talemente ale neamului („arzătarea dragoste de glie, vitejia, nestăramutate aspirație spre libertate”), și „dorința (sa) de frumos, neastîmpărul creației”. Sînt citate parte din exemplele cunoscute și, mai ales, necunoscute ale pleiadei artiștilor noștri din vechime: Gavril Uric (autor al unor inestimabile manuscrise miniaturate), dar și Ștefan de la Densuș, Mihai din Crisul Alb, Dobromir din Tîrgoviște, Toma din Sucoava, David de la Cozia, Dima Românuț, Pirvu Mutu, Stroie din Tîrgoviște, Spiridon de la Putna, ori Dragoș Coman, „despre care un prestigios istoric de artă belgian afirma că este comparabil cu Pisanello, fiind poate cel mai important pictor din Europa, răsăriteană (sec. XVI)”. Despre opera acestuia, constînd în frescele (1542) de la ctitoria pîrcălabului Luca Arbore, Vasile Drăguț publica încă în 1969 o importantă monografie.

Altă secțiune a cărții, cea mai voluminoasă de altfel, cuprinde seria *medalioanelor în cerneală* dedicate, ca o posibilă replică la adresa specializării restrinse, unilaterale, a altor profesioniști ai criticii de artă, artiștilor din secolul nostru, de la Tăculescu, Bunescu, Pallady, Cătuș Bogdan la Prăduț Covaliu, Ion Musceloanu, Iliescu-Călinesti, Gheorghe I. Anghel sau Ion

Pacea. Profunda înțelegere și a fenomenelor artistice contemporane o dovedeste, de pildă, textul înclinat operei unui subtil artist precum Ovidiu Măitac, criticul lui în discuție „tristetea stîlpilor (săi) înaripați”, veritabile „arini rănite ale pămîntului”, cum afirma Mircea Eliade.

Pe aceeași coordonate, ale unui stil — așa cum s-a observat — sobru și concis, cu referințe pretioase mergînd pînă la ineditul absolut al unui detaliu dar care, totuși, nu ține să epatoze, se înscriu și celelalte (micro) secțiuni ale volumului, ce conțin *Note despre arta universală* și articole/eseuri grupate sub sigla *Varia artistică*. Exemplaritatea notației, plasarea ei într-o „istoricitate implicită” rămîn atribuite defintorii ale textului critic. Reînd o afirmație a lui Giulio Carlo Argan, pentru care arta nu trebuie să devină „un mod de a exista pentru moarte”. Vasile Drăguț scria: „Opera de artă își justifică numele de autentică valoare în măsura în care năzuiește să se logodească cu durata, să suferă o dată cu timpul care trece și să arcuiască peste secole un pod al frumuseții perene”...

IOANA DĂNILĂ

Poemele adolescenței

Îndrăgostit

larba-n cimpuri parcă plînge
Ca un dor aprins de col
Caii mindri și sălbatici
Calcă-nceț, imperial...

Aburi ies ca săgetare
Dintr-o dragoste sau stol
Port la sold aripa vieții
Prinsă-n tocul de pistol.

Caii mindri și sălbatici
Sar în piept chemînd a hău,
Sînt furtuna pe pămînturi,
Caii mei în pieptul tău.

— Tu auzi cum eu îți presar
Peste cer polen de tei ?
Și mă calcă în picioare
Caii mei, toți caii mei...

ALEXANDER BAUMGARTEN

CONSTELAȚII LIRICE

Carmen
Maier

La mine. Toamna

Pletele toamnei foșnesc în păduri,
Lacrimile ei cenușii au împinzit cerul,
Privirile ei înghețate pustiesc cărările,
Miinile ei, neiertătoare, ucid petale
Și
Toate șoaptele ei vuiesc în sufletul meu.

Pe malurile ochilor mei

Pe malurile ochilor mei
Mătăsoase păduri de gene se cheamă.
In neștiutul ochilor mei
Implinite cochilii de tăceri se ascund.
Neostenite sfredelesc,
Neclintite sfredelesc,
Nevăzute sfredelesc...
Țintind seninul privirii tale.

Și numai imensele, somnoroasele
Pleoape-petale
Le pot nimici.

Destăinuire

La mine-n suflet
Cărări de dragoste sint
Pietruite cu lacrimi.
Printre pietre, sfioase flori
De neuitare se-nalță albastre.
Fără de grai pelerin, dorul,
Sprijinit într-un toiag de vise,
Deapănă cărările.
Cu belșug de grijă ocolește
Învolburarea pădurilor de vorbe.
Dogoritoare curcubeie de iertare
Li luminează calea
Spre tine.

Îndurare

Albastru de Voroneț
Albastru de cearcăn
Se-nchină-mpreună în lutul meu.

Cind ruga celui dintâi e mai fierbinte
Lumină zvonește sufletul meu.
Cind ruga celuiilalt e mai grea
Mă tot clatin în cirje de nesomn...

Îndurare iubite, îndurare,
Perfide rugă nu mai asculta,
Nu le mai da crezare...

De dragul tău

Domniță, cu rivnă încep
A-ți spune :
Decit să-ți calci limanul pur
Înconjurat cu trează
Judecată
Mai înțeștește-ți chinul surd
Și cheltuie mătasă pentru cuiș
Nu pentru aripi

Iar duhul de ții-ostenit,
Mă jur curat
De dragul tău să n-arunc vorbe-n vînt
Și neclintit să-ți fiu cu vrednicie
Mereu alături.

Vină !

Vină și cuprinde-mă bucurie !...
Deschide-mi ochii
Cu fir de iarbă și rază de lună
Trezește-mi auzul
Cu tril de aripă și vioară de izvoară
Întinerește-mi gîndul
cu pornire spre viers și candoare de lumină
Pătrunde-mi inima
Cu întoarsă iubire și glas de copil...

Vină și cuprinde-mă bucurie !

Aurelian
Lazu

ÎN LAGARDENII

Femeia a intrat în halta Palerma într-o noapte de iarnă...
Purta baine subțiri. Așa numita sală de așteptare era strîmtă și avea câteva petice de goamuri care tremurau după vuietul grozav de afară. S-a chircit pe bancheta veche și rece... Cu ochii măriți prin întunecime a ascultat furtuna. A tresărit. I s-a părut că mișcase cineva pe cealaltă bancă. Un obiect a fost apucat pe bijbiite și raze gălbui au plpiit.

Un bătrîn se ridicase într-o rină, ținea un felinar ciudat pe care l-a balansat citeva clipe, încercînd să ațintescă fața femeii. A învîrtit roțița lămpii.

— Umbra sobei pare o dihanie din alte vremuri... noi ne răsfrîngem pe pereți, ca arătări de pe cea lume. Eec, fată hăi, ce prăpădonic de timp ai nimerit. De ce nu ești în pat cald cu bărbatul și copiii? Zdronețele nu se potrivește cu chipul, de nu mă-nșel, arătînd un om la locul lui... ce te-a scos de pe făgașul tău?

Ea a suspinat. El a zis :
— Hai, ia pătura asta. Ia-o, nu te mai codi. Noi bătrînii purtăm mai mereu haine grele. A fugit somnul din mine.

Ea s-a sculat, a luat-o cu oarecare temere, a bișuit „mulțam” și s-a întors la loc. Aproape întepenită, de-abia dacă a făcut gesturile trebuincioase pentru a se înveli.

— Da' mai lasă smiorcăitul, mai degrabă îți vațami cumpătul.

Ea n-a răspuns, dîrdăia și privirea i-a căzît pe coama propriei umbre. Moșul a mai scos, nu se știe de unde, o bundă. A rostit :

— Cine n-are bătrîni, să și-i cumpere. Ian ia mata de ții-o pune și p-asta.

Femeia mută, tot cu dinții înțeleștați, dar după o vreme a ridicat spre el ochi întrebători.

— E pentru mata ! a rostit iarăși moșul cu blîndețe.

Ea a luat-o, și-a încopciat-o și s-a vîrit la loc, sub pătura.

Bătrînul a împutinat flăcăruia, dînd culori aproape magice. Femeia n-a mai auzit zgomote clare.

S-a trezit în niște lumini pe care nu le mai văzuse vreodată. Atît, o frîntură de gînd : un flăcău subțirel, frumos și înalt, îmbrăcat ca cei de pe alte timpuri...

Ea a clipit cu putere de mai multe ori, a dat să se ridice. Și ce să vezi ? doar bătrînul, stană de piatră, o aținea.

După ce îl privi cu băgare de seamă de mai multe ori, ea îndrăzni :

— Mi s-a năzărit că am văzut un...

Netulburat, el suci roțița lămpii : raze obișnuite, chioare.

— De unde ești, fetiço ?

— Ce n-aș da, moșule, să fiu iar fetiță... io-s din Samarinești.

— Aha. Ce-ai spus tu adinea-ori ? că ai văzut... poate un flăcău să fi văzut... greșesc ?

— Ba de loc. Era un flăcău chipeș. Da' de unde știi mata ce am visat eu ? sau... te pomeni că n-am visat și el a fost aievea.

— Eu știu mai mult decît îți închipui. N-au dat necazurile peste tine ? Și încă puhoi, precum apele involburate primăvara ? Da. da.

— Asta n-ar fi atît de greu de ghicit. Da' cu tinăru' ăla...

— Tinăru' de-l văzuși a murit de mult. Mai învie și el cite o dată la puterea minții mele.

— Moșule, și așa-s supărată. Te rog din inima mea apăsată de griji și batjucorită de atîția... să nu-ți rizi de mine. Io-s cam spărioasă. Nu mă băga și matale în vrăjitorii d-alea. De unde ești matale ? Că de văzut nu te-am văzut, poate am auzit... nu mă speria, mă rog...

— Moș Zamfir nici n-a rîs de nimeni, nici n-a speriat pe nimeni, mai cu seamă pe dumnoata.

— Moș Zamfir, ăla de pictează ? Da' am auzit de matale și lucrurile minunate de le faci.

— Chiar așa. Ție cum îți zice ?

— Agespina, fata lui Bordeianu, morarul din Samarinești.

— De ești la mare cumpănă, poți să-mi povestesti tot, de-a fir a păr.

— Aievea ?

Agespina a dat pătura la o parte, și-a descopciat bunda peste zdrențe și s-a așezat aproape în genunchi pe bancheta veche de lemn. Bătrînul pictor a potrivit iar lampa, împrăștiînd culori pe care femeia nu le văzuse decît rar, sau poate nici-odată. Furtuna nu se domolise, dar în halta bătută de crivățul dinspre Prut se făcuse cald de-a binclăa.

— Vreau să te-nreb ceva, înainte de a-ți povesti viața mea. E-adevărât că matale ai zugrăvit cupola din biserică satului meu ?

— De mult, tare de mult, eu. Eram mai necopt decît tine, minte loc, doar curaj. M-aș fi luat la luptă cu oricine, chiar cu Dumnezeu... și poate aș fi cîștigat. Te ascult.

Agespina povesti.
Estimp, pictorul scoase o bucată de carton, un ciot negru de cărbune și desenă încet, dînd cu palma aspră urmele care nu îi plăceau, privind-o pe sub sprîncene. Se întrerupse o dată, parcă puțin speriat :

— Auzi ?

— Ce s-aud ? Doar viscolul...

Agespina îi mai povesti un timp, apoi se opri, cu sufletul deșertat. Bătrînul tăcu vreme îndelungată. Ea începu să-și frămînte minile și dădu să plîngă iar.

El o opri cu un gest.

— Nu. Îmi ajung mina care tresare, tremuratură bărbiciei, bobul de lacrimă stoarsă. Cred că te-am înțeles.

Nu mai vorbi, doar lucră cu spor la carton. Aproape că nici nu se mai uita la ea.

Ea crezu că nu fusese atent sau că mintea i-o luase razna. După un tirziu, el îi spuse :

— Te-ai măritat cu el că ții-era drag, sau așa, să ai bărbat ? Zi repede.

— Păi... eram cu doi copii.

— Aha. Nu te supăra, nu vreau să-l apăr, e foarte vinovat, de e adevărât ce mi-ai spus, dar vreau să ajung la rădăcina lucrurilor. Nu cred că e iubire între voi. El a făcut o faptă bună, ea apoi să-i pară rău. Urît mi-a fost de oamenii ăștia.

— Chiar așa. Ne suduia : pe mine, pe copii, pe bărbatul dinții, mort. M-a silit să-mi duc copiii la părinți.

— Și tu i-ai dus !

— Da' el nu s-a mulțumit cu atît. M-a alungat în puterea nopții și a iernii.

— Tu i-ai fi iubit copiii ?

— Nu știu, da' nu i-aș fi alungat.

— Aici, de, așa-i. Ești singură, samarineșteanco. Atît de nepunctuoasă în cîmpia asta pustie de furtună, așa-i ? Ții-e urît, te-au lăsat toți, bărbatul dinții putrezește sub pămînt, te pomeni că vrei să-ți iei și zilele ?

— Ba chiar așa.

— Ba nu !

Pictorul se ridică. Umbra îl acoperea tot tavanul. Agespina se sperie puțin.

— Să lupți Uite !

Îi arătă ca se, apoi se

Era și nu aspre îi într se văzuse el Totuși își desenase ast

— Eu te- sura durerii seamănă înt niți ? Toate

inmilit au flet și puse Ele au acop femeie Unăr povestir în nenorociri :

faptul că ta parte cu ce bat al tău, c mit la el n felite ale ta

ții nu te ve les, în schin zuri. De ce om cu care ce nu fugi d te-a alungat

ecce citeva Uită-l ca și tat vreodată mindră. Ești

fapt nu ești vărata ta le te-or alungă uita nici i dreapta. Du

tă-ți un loc le. Nu aștept altora.

Se întreruțos, dar oda privi cu te soptit :

— Chiar cîntec pe d Îmi pare că cîndea cîmpii

— Ce să z Bătrînul

Intr-un tirzrupse tăcere

— Moș Za ce stai aici, mergi ?

— În L

— Ce-nse

— Un căt noastre, pe rile Hușului.

— N-am a

— Nici eu doară aici

m-am învăț

lăudam că și pămînt. Am

acolo, în La fel de supă

total din alt vîntă.

Fata la 11

— Nu știu imi povestea

tr-un fel ar neresti și ai

— Ții se

Bătrînul r

colț al tava

voce învălu

— De-abia Lagardenii...

— Pe cin

SECVENȚE LIRICE

Elena Cruceru

tată, te strig

tată, te strig, oprește înverzirea
fără vislă plutesc agățată într-un clește de os
vocea mea răgușită sperie înflorirea
duhul mi-l dau în versul întors

oprește, tată, înverzirea copilei cu floarea deșertă
m-am dezis de tinăra mută
privește cum imi ridic bradul din apă
privește cum imbrac straie de nuntă

mărăcinii cuvintelor imi ustură limba
păienjenii și-au făcut vile pe ochi
poezia imi dă cu flinta
și mor în al singelui stropi

am vrut să vorbesc unui vers rămas la fereastră
prin haita de cuvinte n-am răzbătut
ia-mă în brațe, tată, întoarce-mă ocașă
străină prin poeme m-am pierdut.

ies din mare căluții

ies din mare căluții năpraznici
iși scutură coamele în vînt

ei, ai apelor paznici,
ne sărută frumos pe cuvînt

ies din mare căluții obraznici
iși infundă copita în nisip
ei, căluții năvalnici,
ai substantivului timp

imi pun tîmpla la urechea de carne
și mă las lunecată devreme
imi pun tîmpla să mă arunce în mare
trup imaterial din castele

și singură am rămas iubirea mea iubire
pe fundul unei mări ancestrale
ies din mare căluții
nechezînd în rafale.

să uităm ceața zilei

De ceața zilei nu-mi mai amintesc
Coboară. Nu te teme. Memoria-i mirare
lubirile pe suflet poeme zugrăvesc
Și trupurile noastre vor evada-n uitare

Chiar dacă dimineața va izbi în geam
Un pumn de păsări dezmeticite încet
Cu noi va începe lumea, pe tine te mai am
În palme mi-a rămas un suflet de poet

Trecuse peste noi o noapte și era de ajuns
În lumina zilei ca-ntr-un fluviu înot
Între zi și noapte visul a fost străpuns
Și pe buze sufletul ții-l port

Ce extaz în vegetala clipă
Ce demnitate într-un suris învînsă
Mă îngrop de vie într-o aripă
Căci lumea azi de tine e cuprînsă.

lași, auzi? Pictorul suci rotita lămpii care trimise camerei alte culori. Nu răspunde, ci continuă cu altceva:

— Voiam să spun lumii, prin culorile mele, ceea ce simțeam în sufletul meu de atunci. Oamenilor nu le mai plăcea cum pictez. Eram supărat. Se zvonise de unul Grigore, de la Iași, mai meșter, mai îndemnat decât mine, care făcea tablouri și icoane mai pe gustul lumii. Și atunci, de mult, am întâlnit fata din Lagardenii, într-un amurg de vară... De cite ori văd o piatră de onix mă gândesc la noaptea de atunci... Sau stolurile păsărilor de chihlimbar zburind... unde? Ea mi-a dat lampa.

— Și matala mergi în satul ăla s-o întâlnești? O fi murit.

— Ba n-a murit.

— V-ai mai văzut?

— Poate. Eu am vrut s-o regăsesc în cupole, icoane. Spune femeie, chiar n-auzi? Știi tu, cîntecul...

Au ascultat amîndoi încordată.

— Zău, parcă deslușesc un cîntec crescut peste vifor.

Agespina nu îi răspunde.

— Oare nu se mai sfîrșește noaptea?

— Parcă zicai, acu' citeva minute, că dimineața poate aștepta...

— Dimineața... soarele... primăvara. Ia zi, te-ai încălzit? Vine o nouă zi, o altă viață pentru tine?

— Mi-e mai bine, moș Zamfire.

— Dacă ai avea lumină, ai ști să ajungi la tînc, în Samarinești?

— D-apăi sigur. Mi-e dor de fetițe. N-o să-ți uit povețele.

— Bun. Păstrează bunda, pătura.

După citeva clipe de gîndire adăugă:

— Ia și lampa.

— Da' cum să rămii aici singur pe întuneric?

— Iaca poznă mare. Ai tu destul pe cap și te mai grijești acum de mine? Ia-o. Mi-a folosit într-un fel, ție o să-ți facă trebuință în alt fel. Fugi la copii. Parcă să zic că gerul s-a înnuiat. Hai, pleacă.

Se ridică destul de sprinten. îi strecură minierul în podul palmei și o îmboldi la ușă.

— Și mata, moș Zamfire?

— Eu plec în Lagardenii. Acu-acu. Cu bine, samarineșteanعو!

★

„Are dreptate moșul“, gîndi Agespina. Se depărtase de calea ferată, tîind șesul. Lampa arunca elipse galbui peste omăt. „Îmi pare că aud un cîntec... sau o fi viscolul, nu mi se pare, am și eu năzăreli ca el, da, e viforîța...“.

★

Dincolo de cîmpic, peste copacii îmbălsămați de ger ai pădurii îndepărtate, se putea vedea

proiecția unei femei foarte tinere, privind mîhnită undeva și parcă așteptînd. Sau poate așa credea Agespina. I se păru că e cit cerul și că poartă pe

cap o hobotă de mireasă. Agespina porni hotărîtă înainte. Imaginea haltei rămînea în urmă, în balans, ca văzută dintr-o barcă...

Milena Mihăescu VORBEȘTI ÎN SOMN, IUBITO!

Pe plăcuța de pe gard stă scris: „strada Caisului“. Mă-n-drept ca de obicei spre banca de lemn din fața casei. Locul unde ne întîlnim de patru ani, seară de seară. El ajunge mereu primul. Eu mă bucur că vine primul. Mă bucur că sînt așteptată. De el. Și eu vin de fiecare dată tot mai devreme. Din nerăbdare. Dar pe el îl găsesc mereu, la întîlnire, înaintea mea. Azi am ajuns însă prea devreme. M-apropii de bancă. Zăresc pe ea un bilet. Îndoiala îmi săgeată o clipă sufletul. Dacă el a fost și a plecat. Și mi-a lăsat un bilet. De despărțire. Aseară ne-am cam certat. Părinții mei nu sînt de acord cu căsătoria noastră. El nu mai suportă să stăm așa. Vrea să fiu nevasta lui. Eu îi iubesc pe toți trei. Nu vreau să rănesc pe nimeni. Aș vrea ca el să mă înțeleagă. Să mai aibă puțină răbdare. Poate ai mei se vor convinge că dragostea noastră merită binecuvîntarea lor. El e radical. Sau vrea să fie. Ce-o fi scriind pe bilet? „Atenție! Proaspăt vopsit“. Uff! Ce emoție. Acum îmi dau seama că de patru ani de zile, riveranii, nu așa le zice, nu au vopsit banca asta. De patru ani, seară de seară, noi ne-am așezat aici. Banca asta e martorul sufletelor noastre. Poate, dacă ne căsătorim și ne facem casa noastră, o să luăm banca la noi, s-o așezăm în curte sau în fața blocului. Banca asta bătrînă și credincioasă ca dragostea noastră. El întirzie. Pentru prima oară în patru ani. Banca e vopsită și nu mă pot așeza. Dacă e un semn? Uite o pisică albă. Ce mare e! O chem... Se îndepărtează. Ia să mă duc după ea. Iubesc pisicile. De ce-o fi fugit de mine?! Unde o fi? S-a ascuns. Pe-aici pe-aproape. Simt cum îi scîlpesc ochii. Prietenii ne spun: „boală lungă, moarte sigură“. Ce știu ei? Adeptii convenien-

țelor. Se-ntuncă. Cit o fi ceasul? Ce-o fi cu el? Ce repede a trecut timpul. Așteptarea mea nu e grea. În căsuțele de pe strada Caisului se aprinde viața de după ferestre. Poate o să avem și noi o fereastră a noastră. Numai casa cu bănuța în fața gardului doarme. Pe stradă nu s-a aprins încă nici un bec. Privirea mea nu răzbate prin întuneric spre începutul străzii de unde el ar trebui să apară. Aha! A apărut pisica. Aș vrea s-o mîngîi. Mă duc după ea. După ochii ei sticloși. Uite-o sus, pe gard. Poftim, a sărit în curte. Dar iată, ce curios. A apărut aici ca din senin o altă plăcuță, ruginită, cu... tot cu numele străzii. „Fundătura Caisului“. Nu știam că strada asta se îndfundă. S-a făcut frig. Vîntul a început să bată dintr-o dată și să spulbere citeva frunze vestede. Ce puțini copaci sînt pe strada asta! Și nici un cais. Miroase a toamnă și a singurătate. Dar deodată, strada dispare. Și cascele dispar. Totul e un întuneric fără sfîrșit. Doar undeva se insinuează o pată albă, ca un bilet prins pe o bancă uitată, dar proaspăt vopsită. Și ochii unei pisici lucesc răutăcios, după un micunăt sinistru. Departe, o fereastră e deschisă brutal de vînt și îndărătul ei se aude un telefon sunînd insistent. Simt că e pentru mine. Și mă reped spre telefon. Dar picioarele mi se îngreunează, mă trag înapoi, mă împiedică să înaintez. Încerc din răsuputeri să fug, dar pămîntul îmi alunecă sub picioare și fereastra se îndepărtează cu fiecare pas al meu. Disperată vreau să ajung și nu pot. Și telefonul continuă să sune lung, lung, ca-ntr-o chemare dure-roasă...

— Alina, Alina!
— Ce... ce e?
— Trezește-te, vorbești în somn, iubito!

Poeme de

Ion Stoica

Oricum aș fi

Pe mine, țară, drumul larg mă scoate
În timpul tău in mugurind frumos,
Fără zăbavă m-aș topi în toate
Dac-aș putea să-ți fiu mai de folos;
Aș vrea să fiu izvoiu care știe
Cărarea din adînc spre firul nalt,
Păienjeniș de seve sub moșie,
În fiecare piine să mă salt;
Lumină-aș vrea să fiu, să se deschidă
În mine ochii cîmpului mereu,
Să înflorească din ultima firidă
Pină-n rotundul braț de curcubeu;
Și vînt m-aș face țară să te seamăn
Cu griul așteptatei bucurii,
Să fiu cu primăvara frate geamăn
Cînd trupul tău se-mbracă-n straie vii;
M-aș lumina în zimbete și-n pace,
Să-ți fie drumul nopții mai ușor
Și-n toamne parfumate m-aș preface
Cînd tîmplele văzduhului te dor;
Dar sînt cum pot, mereu legat de tine,
Curgînd în ape, despletit în vînt
Și risipit în zilele puține;
Ori cum aș fi, al tău de-a-ntregul sînt.

În această limbă

Întîmplarea calcă oarbă peste lume,
Doar mirarea-și poartă florile de-o seamă,
În această limbă m-am întors în nume,
În această limbă griele mă cheamă;
Ochi de melc în coarne depărtarea scoate,
Drumul se lungeste sub picior întruna,
Cînd mi-a fost mai slobod gîndul peste toate,
În această limbă am vorbit cu luna;
În această limbă mi-am dorit aproape,
Chipurile arse nopților din mine,
Apele furate mării lor de ape,
În această limbă te-am visat pe tine;
Nesătulă, clipa face și desface,
Fără șir se-neacă vorbele-n tăcere,
În această limbă mă întorc în pace,
În această limbă vremea mă va cere.

Doar lîngă tine

Sînt ca o adiere dinspre sară,
Un cerc de undă tremurat pe-o apă,
Visînd o stea departe să-mi răsără
Și-un orologiu timpul să-mi înceapă;
Mi-e vorba neștiută ca fîntina
La un popas de drumuri neumbrate
Și risipit ca vîntul și țărîna
Eu rătăcesc, nălucă, prin cetate;
Tu, țară, ești cuvîntul fără moarte,
Nepieritorii munți de amintire
Visări legate cerului de toate
Și cîmpuri semănate cu iubire,
În timpul tău curgînd din veșnicii
Ard ruguri mari de plîns și vremuri grele,
Dar cum se-nalță vara-n ciocirlii
Se-naripează lacrimile-n stele
Și coborînd pe căile lactee
Ca luncile nădejzii se-nveșmîntă
În oamenii de frunză și idee
Din clipa mea cea crîncenă și sfîntă,
Doar lîngă tine, țară iertătoare,
Din așteptări amiezii de aur suie,
Învățu vorba prospețimi de floare
Și gîndul măreție de statuie,
În brațul meu se odihnesc Carpații
Și în priviri se leagănă cîmpia
Iar inima pulsează-n constelații
Un timp mereu de-o seamă cu vecia.

Și sînt una în crez

Timpul parcă abia s-a trezit,
Multe-au fost, multe-așteaptă să fie,
Ca sub harnic priveghi de cuțit
Arde-n toate un dor de vecie;
Cerul doarme cu duhul lui greu
Peste liniștea nopții regală,
Eu sînt treaz lîngă visuri mereu,
Parcă-ntruna dau furii năvală;
Cînd un pas e leit celălalt
Și pustiul în ore se-aruncă,
Nu-i nimic mai adînc și mai nalt
Decît visul rodind ca o luncă;
O uitare prin singe-a trecut,
Cineva neștiut fură stele,
Nu mai curg seve albe prin lut,
Haina grea de tăceri să i-o spele;
Cînd rugini se întind pe pămînt
Și în hore viclene se leagă,
Nu-i nimic mai păgîn și mai sfînt
Ca o dragoste nouă și-ntregă;
Depărtări cheamă apele-n sus,
Mor lumini lîngă umbre pîndare
Și tristeți mă mai cheamă-n apus
Pe un drum dintr-o altă plecare;
Duc prin ceas trup de rază și stei,
Ca un melc ce palatul și-l cară
Și sînt una în crez cu ai mei
Și urăsc neubiirea de țară.

Șicovici Srboliub

ate n-aș fi știut

m-aș fi fost născut la țară,
i fost prietenul
r,
m-ar speria
ecul păsărilor
uteam asculta
e-a rîndul.

m-aș fi fost născut la țară,
veva sentimentul
ătății
d praful de seară fierbinte
ilpi.

m-aș fi fost născut la țară
i aflat
cul dimineților
drețea
or bățătorite.

aș fi fost născut la țară
n-aș fi aflat
ensurile

oment

ni și cîntecul
rginea zilei.
asa pășea desculță
drum prăfuit.
eazul
șița un apus.

Dorința

În juru-mi izvoarele —
și zarea tot mai îngustă ;
în iris
îmi singerează stelele
iar trandafirii-mpletiră
o imagine frustă ;
în inima-mi
numai dorințe rebele.

Se tînguie zvonul
unui fluier anume,
văzduhul plînge
agale.
Și-aș dori palate —
nu numai glume —
să cuceresc
pentru farmecele tale.

Chemarea nopții

Ce reci îți sînt mîinile, ce reci
și zăpada cum singerează-ntr-o degete
de parcă vine dintr-o legendă.
În tăcerea mea noaptea te cheamă
aici, în culcușul
de cenușă fierbinte.
Și mă doare, vai, neputința
de a-ți face părul
o cunună a veșniciei,
de a-ți face privirile
o licărire a fericii.

Nici toamna cea rece
nu mai e în stare
să ne transforme-ntr-o stană.
Și noaptea e luminată
de surisurile tale,
iar umbra ta
se furișează
în lumea-mi mirifică.

In românește de IVO MUNCIAN

lași, auzi?

se retra-

entie...
iste lini

ipul. Nu
o oglindă.

ca el o
s.

lupă mă-

ce bine

enii mih-

ce te-au

din su-

pe chip.

știa ta de

ce mi-ai

ce" două

precum și

are tine

oilea bär-

și-a prie-

cele două

ici părin-

mai înțe-

te neca-

tită de un

mic? De

ti, el care

noptii cu

pe tine?

fi exis-

tierta, fii

dară de

sint ade-

aptă. De

ăi, nu te

nici in

ște, cau-

crește-ți-

l pomana

se cu pa-

uie. Apoi

intrebă

șoști un

riforului?

aspre de-

nimic.

a obosit.

na intro-

mata de

și să

părțile

in dealu-

irziu. Și

născut și

cele. Mă

palmă de

gură dată

Eram la

e, dar cu

E, viață.

spre un

spuse cu

ajung in

esc.

ment

ni și cinte-

rginea zilei.

asa pășea

desculță

drum prăfuit.

sazul

șișă un apus.

Pictorul suci roțita lămpii care trimise camerei alte culori. Nu răspunse, ci continuă cu altceva:

— Voiam să spun lumii, prin culorile mele, ceea ce simțeam în sufletul meu de atunci. Oamenilor nu le mai plăcea cum pictez. Eram supărat. Se zvonise de unul Grigore, de la Iași, mai meșter, mai îndeminatic decât mine, care făcea tablouri și icoane mai pe gustul lumii. Și atunci, de mult, am întâlnit fata din Lagardenii, într-un amurg de vară... De câte ori văd o piatră de onix mă gîndesc la noaptea de atunci... Sau stolurile păsărilor de chihlimbar zburind... unde? Ea mi-a dat lampa.

— Și matala mergi în satul ăla s-o întâlnești? O fi murit.
— Ba n-a murit.
— V-ați mai văzut?
— Poate. Eu am vrut s-o regăsesc în cupole, icoane. Spune femeie, chiar n-auzi? Știi tu, cîntecul...

Au ascultat amîndoi încordați.

— Zău, parcă deslușese un cîntec crescut peste vișor.

Agospina nu îi răspunse.

— Oare nu se mai sfîrșește noaptea?

— Parcă ziceai, acu' cîteva minute, că dimineața poate aștepta...

— Dimineața... soarele... primăvara. Ia zi, te-ai încălzit?

Vine o nouă zi, o altă viață pentru tine?

— Mi-e mai bine, moș Zamfire.

— Dacă ai avea lumină, ai ști să ajungi la tine, în Samarinești?

— D-apăi sigur. Mi-e dor de fetițe. N-o să-ți uit povețele.

— Bun. Păstrează bunda, pătura.

După cîteva clipe de gîndire adăugă:

— Ia și lampa.

— Da' cum să rămii aici singur pe întuneric?

— Iaca poznă mare. Ai tu destul pe cap și te mai grijești acuma de mine? Ia-o. Mi-a folosit într-un fel, tie o să-ți faci trebuință în alt fel. Fugi la copii. Parcă să zic că gerul s-a îmuiat. Hai, pleacă.

Se ridică destul de sprinten, îi strecură minerul în podul palmei și o îmboldi la ușă.

— Și matala, moș Zamfire?

— Eu plec în Lagardenii. Acu-acu. Cu bine, samarineșteanco!

— Are dreptate moșul", gîndi Agospina. Se depărtase de calea ferată, tăind șesul. Lampa arunca elipse gălbui peste omăt. „Îmi pare că aud un cîntec... sau o fi viscolul, nu, mi se pare, am și eu năzăreli ca el, da, e viforita...“.

Dincolo de cîmpie, peste copacii îmbălsămați de ger ai pădurii îndepărtate, se putea ve-

dea proiecția unei femei foarte tinere, privind mîhnită undeva și parcă așteptînd. Sau poate așa credea Agospina. I se păru că e cît cerul și că poartă pe

cap o hobotă de mireasă. Agospina porni hotărîtă înainte. Imaginea haltei rămînea în urmă, în balans, ca văzută dintr-o barcă...

Milena Mihăescu VORBEȘTI ÎN SOMN, IUBITO!

Pe plăcuța de pe gard stă scris: „strada Caisului“. Mă-n-drept ca de obicei spre banca de lemn din fața casei. Locul unde ne întîlnim de patru ani, seară de seară. El ajunge mereu primul. Eu mă bucur că vine primul. Mă bucur că sint așteptată. De el. Și eu vin de fiecare dată tot mai devreme. Din nerăbdare. Dar pe el îl găsesc mereu, la întîlnire, înaintea mea. Azi am ajuns însă prea devreme. M-ăpropii de bancă. Zăresc pe ea un bilet. Îndoiala îmi săgeată o clipă sufletul. Dacă el a fost și a plecat. Și mi-a lăsat un bilet. De despărțire. Aseară ne-am cam certat. Părinții mei nu sint de acord cu căsătoria noastră. El nu mai suportă să stăm așa. Vrea să fiu nevasta lui. Eu îi iubesc pe toți trei. Nu vreau să rănesc pe nimeni. Aș vrea ca el să mă înțeleagă. Să mai aibă puțină răbdare. Poate ai mei se vor convinge că dragostea noastră merită binecuvîntarea lor. El e radical. Sau vrea să fie. Ce-o fi scriind pe bilet? „Atenție! Proaspăt vopsit“. Uff! Ce emoție. Acum îmi dau seama că de patru ani de zile, riveranii, nu așa le zice, nu au vopsit banca asta. De patru ani, seară de seară, noi ne-am așezat aici. Banca asta e martorul sufletelor noastre. Poate, dacă ne căsătorim și ne facem casa noastră, o să luăm banca la noi, s-o așezăm în curte sau în fața blocului. Banca asta bătrînă și credincioasă ca dragostea noastră. El întîrzie. Pentru prima oară în patru ani. Banca e vopsită și nu mă pot așeza. Dacă e un semn? Uite o pisică albă. Ce mare e! O chem... Se îndepărtează. Ia să mă duc după ea. Iubesc pisicile. De ce-o fi fugit de mine?! Unde o fi? S-a ascuns. Pe-aici pe-aproape. Sint cum îi scri-pese ochii. Prietenii ne spun: „boală lungă, moarte sigură“. Ce știi ei? Adeptii convenien-

țelor. Se-ntuneacă. Cit o fi ceasul? Ce-o fi cu el? Ce repede a trecut timpul. Așteptarea mea nu e grea. În căsuțele de pe strada Caisului se aprinde viața de după ferestre. Poate o să avom și noi o fereastră a noastră. Numai casa cu băncuța în fața gardului doarme. Pe stradă nu s-a aprins încă nici un bec. Privirea mea nu răzbate prin întuneric spre începutul străzii de unde el ar trebui să apară. Aha! A apărut pisica. Aș vrea s-o mîngii. Mă duc după ea. După ochii ei sticloși. Uite-o sus, pe gard. Poftim, a sărit în curte. Dar iată, ce curios. A apărut aici ca din senin o altă plăcuță, rugînită, cu... tot cu numele străzii. „Fundătura Caisului“. Nu știam că strada asta se înlundă. S-a făcut frig. Vîntul a început să bată dintr-o dată și să spulbere cîteva frunze vestede. Ce puțini copaci sint pe strada asta! Și nici un cais. Miroase a toamnă și a singurătate. Dar deodată, strada dispare. Și casele dispar. Totul e un întuneric fără sfîrșit. Doar undeva se insinucă o pată albă, ca un bilet prins pe o bancă uitată, dar proaspăt vopsită. Și ochii unei pisici lucesc răutăcios, după un mîneunăt sinistru. Departe, o fereastră e deschisă brutal de vînt și îndărătul ei se aude un telefon sunînd insistent. Sint că e pentru mine. Și mă reped spre telefon. Dar picioarele mi se îngreunează, mă trag înapoi, mă împiedică să înainte. Încerc din răsputeri să fug, dar pămîntul îmi alunecă sub picioare și fereastră se îndepărtează cu fiecare pas al meu. Disperată vreau să ajung și nu pot. Și telefonul continuă să sune lung, lung, ca-ntr-o chemare dureroasă...

— Alina, Alina!
— Ce... ce e?
— Trezește-te, vorbești în somn, iubito!

Poeme de

Ion Stoica

Oricum aș fi

Pe mine, țară, drumul larg mă scoate
În timpul tău înmugurind frumos,
Fără zăbavă m-aș topi în toate
Dac-aș putea să-ți fiu mai de folos;
Aș vrea să fiu izvorul care știe
Cărarea din adînc spre firul nalt,
Păienjeniș de seve sub moșie,
În fiecare piine să mă salt;
Lumină-aș vrea să fiu, să se deschidă
În mine ochii cîmpului mereu,
Să înflorească din ultima firidă
Pină-n rotundul braț de curcubeu;
Și vînt m-aș face țară să te seamăn
Cu griul așteptatei bucurii,
Să fiu cu primăvara frate geamăn
Cînd trupul tău se-mbracă-n straie vii;
M-aș lumina în zimbete și-n pace,
Să-ți fie drumul nopții mai ușor
Și-n toamne parfumate m-aș preface
Cînd tîmplele văzduhului te dor;
Dar sint cum pot, mereu legat de tine,
Curgînd în ape, despletit în vînt
Și risipit în zilele puține;
Ori cum aș fi, al tău de-a-ntregul sint.

În această limbă

Întimplarea calcă oarbă peste lume,
Doar mirarea-și poartă florile de-o seamă,
În această limbă m-am întors în nume,
În această limbă griiele mă cheamă;
Ochi de melc în coarne depărtarea scoate,
Drumul se lungeste sub picior întruna,
Cînd mi-a fost mai slobod gîndul peste toate,
În această limbă am vorbit cu luna;
În această limbă mi-am dorit aproape,
Chipurile arse nopților din mine,
Apele furate mării lor de ape,
În această limbă te-am visat pe tine;
Nesătulă, clipa face și desface,
Fără șir se-neacă vorbele-n tăcere,
În această limbă mă întorc în pace,
În această limbă vremea mă va cere.

Doar lîngă tine

Sint ca o adiere dinspre sară,
Un cerc de undă tremurat pe-o apă,
Visînd o stea departe să-mi răsără
Și-un orologiu timpul să-mi înceapă;
Mi-e vorba neștiută ca fîntina
La un popas de drumuri neumbrate
Și risipit ca vîntul și țărîna
Eu rătăcesc, nălucă, prin cetate;
Tu, țară, ești cuvîntul fără moarte,
Nepieritorii munți de amintire
Visări legate cerului de toate
Și cîmpuri semănate cu iubire,
În timpul tău curgînd din veșnicii
Ard ruguri mari de plîns și vremuri grele,
Dar cum se-naltă vara-n ciocirlii
Se-naripează lacrămile-n stele
Și coborînd pe căile lactee
Ca luncile nădejzii se-nveșmîntă
În oamenii de frunză și idee
Din clipa mea cea crîncenă și sfîntă,
Doar lîngă tine, țară iertătoare,
Din așteptări amiezii de aur suie,
Învăță vorba prospețimi de floare
Și gîndul măreție de statuie,
În brațul meu se odihnesc Carpații
Și în priviri se leagănă cîmpia
Iar inima pulsează-n constelații
Un timp mereu de-o seamă cu vecia.

Și sint una în crez

Timpul parcă abia s-a trezit,
Multe-au fost, multe-așteaptă să fie,
Ca sub harnic priveghi de cuțit
Arde-n toate un dor de vecie;
Cerul doarme cu duhul lui greu
Peste liniștea nopții regală,
Eu sint treaz lîngă visuri mereu,
Parcă-ntruna dau furii năvală;
Cînd un pas e leit celălalt
Și pustiul în ore se-aruncă,
Nu-i nimic mai adînc și mai nalt
Decît visul rodînd ca o luncă;
O uitare prin singe-a trecut,
Cineva neștiut fură stele,
Nu mai curg seve albe prin lut,
Haina grea de tăceri să i-o spele;
Cînd rugini se întind pe pămînt
Și în hore viclene se leagă,
Nu-i nimic mai păgîn și mai sfînt
Ca o dragoste nouă și-ntregă;
Depărtări cheamă apele-n sus,
Mor lumini lîngă umbre pîndare
Și tristeți mă mai cheamă-n apus
Pe un drum dintr-o altă plecare;
Duc prin ceas trup de rază și stei,
Ca un melc ce palatul și-l cară
Și sint una în crez cu ai mei
Și urăsc neubiirea de țară.

Școvici Srboliub

ate n-aș fi știut

m-aș fi fost născut la țară,
i fost prietenul
r,
m-ar speria
ecul păsărilor
uteam asculta
e-a rîndul.

m-aș fi fost născut la țară,
vea sentimentul
ătății
d praful de seară fierbinte
ilpi.

m-aș fi fost născut la țară
i aflat
cul dimineților
drețea
or bățătorite.

aș fi fost născut la țară
n-aș fi aflat
ensurile

ment

ni și cinte-

rginea zilei.

asa pășea

desculță

drum prăfuit.

sazul

șișă un apus.

Dorința

În juru-mi izvoarele -
și zarea tot mai îngustă;
în iris
îmi singerează stelele
iar trandafirii-mpletiră
o imagine frustă;
în inima-mi
numai dorințe rebele.

Se tingueie zvonul
unui fluier anume,
văzduhul plînge
agale.
Și-aș dori palate -
nu numai glume -
să cuceresc
pentru farmecele tale.

Chemarea nopții

Ce reci îți sint miinile, ce reci
și zăpada cum singerează-ntre degete
de parcă vine dintr-o legendă.
În tăcerea mea noaptea te cheamă
aici, în culcușul
de cenușă fierbinte.
Și mă doare, vai, neputința
de a-ți face părul
o cunună a veșniciei,
de a-ți face privirile
o licărire a fericirii.

Nici toamna cea rece
nu mai e în stare
să ne transforme-ntr-o stană.
Și noaptea e luminată
de surisurile tale,
iar umbra ta
se furișează
în lumea-mi mirifică.

În românește de IVO MUNCIAN

Mihai Sin:

mai multe versiuni ale omului bun

Binele și candoarea

Personajul emblematic al lui Mihai Sin (n. 3.11.1947, Făgăraș) este **omul bun**. Toți protagoniștii romanțelor și mulți din cei ai prozei scurte, cu profesii și de virste diferite, personalități ale nuanței, sint exemplare ale acestei specii. Dacă autorul a vrut din capul locului s-o instituie, ori realitatea ei i s-a impus în timp, ca o făptură de care creatorul n-are știință, iată o dilemă fără importanță. Oricum, omul bun e fiul unei anume viziuni asupra vieții și asupra literaturii. Fiind atât de sesizantă, inserția prozei lui Mihai Sin în cotidian nu poate fi tăgăduită, dar autorul nu face frescă (fie și funebă) și nu scoatează pe efecte conjuncturale, de genul dezvăluirilor senzaționale și al violării tabuurilor. Nutrinde-se din actualitatea concretă a secolului, el vorbește despre condiția umană sau, altfel spus, cu propriile-i vorbe dintr-un eseu, „despre măreția și mizeriile omului”. Omul bun s-a născut din radiografierea existenței generice și ca replică, probabil că spontană mai întâi, la alte versiuni ale condiției umane, diferite ori pur antitetice. Dar e ușor să fii om bun? Nu sună cumva desuet? Nu-i incomodezi, prin simpla prezență, pe cei din jur? Pe cine satisface o asemenea postură? Și de cite feluri poate fi, la rindu-i omul bun?

Cel mai bun om bun al lui Mihai Sin este protagonistul din **Bate și îi se va deschide** (1978). Octavian Șteflea e un bărbat tânăr, care n-a implinit încă treizeci și opt de ani, „încărcat cu o forță ce-l apăsă uneori”, fiindcă omul bun nu e, la Mihai Sin, un handicapat fiziologic, ci, dimpotrivă, vital și viril. Tot ceea ce își amintește în scurta călătorie către un prieten îl revelează natura fundamentală. Într-o scrisoare pe care i-o trimisese Nataliei, o iubită din anii care urmează adolescenței, și pe care, nu se știe prea bine de ce, ea îl rugase, la despărțire, s-o recitească, Octavian Șteflea se autodefiniește, recunoscând în sine un exemplar din specia omului bun: „Și îți spun ție că sint dintre acei care speră că, bătând, li se va deschide poarta sau așa, fiind primii și înțelegi cum se cuvine, dintre cei ce se amăgesc și-și procură cum pot speranța și bucuriile, crezând încă în ele, căci atunci când nu le mai ai, sufletul va muri. Or, este preferabil din toate punctele de vedere să rămănem niște oameni vii atât timp cât trăim”. După ce Laura îl părăsise, Octavian mersese în orașul natal, unde nu mai avea pe nimeni dintre ai săi, pentru a se reanima prin întâlnirea cu un vechi prieten, mult mai virstnic, medicul Constantin Sime-drea. La colocolul organizat de gazdă în onoarea prietenului mai tânăr, acesta din urmă făcuse o nouă profesiune de credință, considerându-se (sau voind să fie) „omul cel mai obișnuit de pe lume”, care vrea să trăiască în consecință, cu dorința de a se bucura „de viața asta care ne e dată” și de a înțelege „ce se întâmplă” cu el și cu cei din jurul lui. Ce e deci omul bun? Un om al bucuriilor simple.

Personajul nu pledează în gol, ci se autocaracterizează și, într-un fel, se apără și se justifică, pentru că, în afară de o anume Delia, fiica lui Constantin Sime-drea, care îi mărturisese că îl simte „un om foarte bun”, ceilalți îl receptează ca pe un ins fantasmagoric. Febrilitatea lui lăuntrică, suficientă sieși, o îndepărtase pe Natalia, iar pe Laura, profesoara cu care se căsătorește, o exasperează: „Ea l-ar fi dorit pe Octav mai întrepid, mai hotărât și chiar cu un succes social mai mare”. Si totuși, în dimineața când Octavian pleacă în călătorie, Laura înțelege, în singurătatea pe care și-o dorise ca pe o oază și cu prezentimentul implacabilului, că sotelul ei este „un om bun” și că reprezintă un mod de a fi care n-ar trebui bagatelizat: „...de ce neglija ea oare acest lucru, de ce îl neglijează atîția alții ca ea? De ce nu mai are nici un preț faptul acesta, să fii un om bun? Ce se întâmplase cu lumea de ajunsese aici? Bietul Octav, cine știe ce destin va avea... Iar Octav se comportă chiar în acest timp, în autobuzul în care se află, ca un om bun. Ia seamă la nave-tistii din preaimă și-i consideră „frații” săi, își ascultă cu deferență vecinul de scaun și-i la apărarea când șoferul îl acuză că ar face „propagandă creștină” în autobuzul lui „vrea să preîntîmpine o omucidere prin imprudență în cazul că bătrînul căruia i s-a făcut rău ar avea un preinfart sau chiar un infarct, sare în ajutorul unor călători pe care același șofer cu apucături despotice vrea să-i jecmănească. Gesturi firești, dar numai întrucit vin din partea unui „om bun”, care

nu e doar un campion al binelui, ci și al inocenței. Când bicisnicul tiran dispune ca Octavian Șteflea să fie azvîrlit din autobuz, cei care îl execută porunca, într-o impasibilitate generală, sint chiar victimele pe care le protejase. Omul bun își plătește grea, uneori cu moartea, ca în acest caz, condiția.

Firește, omul bun nu e multiplicabil prin sciziparitate. Fiecare exemplar are, în afara biografiei de rigoare, un accent propriu. Octavian Șteflea e un candid în relațiile sale cu lumea, dar e dominat il domină un neastimpăr etic. Candoarea e cu adevărat semnul distinctiv al omului bun din **Ierării** (1981). Toată viața lui Pavel Mamaia este emanația unei ingenuități structurale care, în tinerețe, îl aruncă în reclusiune, iar la bătrînețe — în moarte. O confesiune juvenilă, făcută fără a lua aminte la posibilele răstălmăciri ale unui cuvint (ne aflăm cu mulți ani înaintea Congresului al IX-lea), îl transformă, în urma denunțului odios al propriei sotii și al celui mai bun prieten, într-un fel de dușman al poporului. Revi-zuirea procesului va veni prea târziu pentru destinul lui. Singura șansă existențială care i-a rămas e de a lăsa „o urmă”, „un semn, fie cit de mic”. De aceea, după căsătoria cu doctorița Letiția Dragomir, se izolează „orgolios, sperind în această izolare ca într-o izbăvire, așteptînd-o cu voluptate” și se apucă să reconstruiască, punind cap la cap documente și însufletindu-le prin raportare empate-tică la personaj, viața baronului Urs de Margina, un român destoinic care pătrunsesse în suprastructura Transilvaniei din secolul al XIX-lea, dar nu se intrăinase de comunitatea sa ci o slujise cu o eficiență ingeniozitate. Iată însă că, pentru a doua oară în viață, inocența îi joacă biografului o festă grotesc-tragică. Nu se poate explica altfel cum de alunecă din solitudinea filosofiei istoriei în întâmplarea oarbă, receptată, de altminteri, ca fatalitate care îl dirijează îndeaproape („Probabil așa trebuia să se întimplă, atita tot”): o poveste ce i se pare, la un moment dat, a avea „și haz și mister”, dar care e, în fond, ingrozitoare. El ar trebui să facă parte dintr-un fel de „instanță ad-hoc”, dintr-un „paratribunal”, care ar urma să judece și să condamne, „în aeternitas”, crime cu dimensiuni istorice, „rămase nepedepsite”: o întreprindere de un fantezism ilariant, în care, de altfel, nu apucă să intre. Moartea, o moarte violentă, îl surprinde în clipa în care își conștientiza naivitatea. Mai mult decit oricare dintre celelalte înfățișări ale omnescului, omul bun este, atunci când se întâmplă aceasta, cea mai tragică victimă a istoriei. Croit din inocență, el nu poate să extragă din pătimirile personale o învățătură defensivă și nu poate învăța să trăiască „în gardă”. După nenorocoasa lui tinerețe, Pavel Mamaia ar fi trebuit să trateze cu un refuz vehement invitația de a dialoga a aventurierului Richard Șipa și a megalomanului Remus Porancea, dar naivitatea sa, convertibilă în curiozitate, îl împinge cu forța destinului spre dezastru.

„O luptă-i viață”

Neastimpărul etic al lui Octavian Șteflea și candoarea incurabilă a lui Pavel Mamaia îl caracterizează și pe tânărul inginer Achim Brezeanu, protagonistul microromanului **Viața la o margine de șosea** (1975), dar citeva încercări ale vieții l-au făcut să-și ascundă aceste atribute inalienabile. Se află într-o zi de concediu la părinți și dialoghează mult, povestind el însuși ca dintr-o necesitate terapeutică, cu foști colegi și proaspete cunoștințe. Își recapitulează astfel viața și se situează mai bine, ca om bun, în generația sa aflată la 35 de ani. Își cunoaște condiția și examinează lumea din perspectiva ei. Rezultă o serie de nedumeriri. Din experiența profesională la o topitorie de in, n-a înțeles cum de poate fi ceva în viață mai presus decit cinstea. Pe propriul tată, care ar fi vrut să-l vadă că „urcă” și se „zbate” pentru ceva, nu-l poate aproba. Bătălia pentru funcții și bunuri materiale în care s-au angajat colegii săi îi apare ca o competiție irațională. Cu natura sa refractară oricărei violente (fincă în adolescență era un băiat zdravăn, cu trup ciolănos și pumni mari, dar „cam moale”) și cu o experiență de viață inhibitorie, omului bun care e tânărul Achim Brezeanu nu-i rămîne decit să adopte o morgă sapiențială și să recomande meditația asupra vremelniciei ca pe o soluție de echilibru existențial. Condiția de om bun

l-a adus, ca și pe Octavian Șteflea și Pavel Mamaia, deși în alt mod, într-un impas asemănător: s-a împăcat cu „situația” lui, modestă, în profesie și în viața de toate zilele, fără a simți că ar mai putea găsi în sine resurse pentru „a risca”. Receptat ca un intrus, se simte el însuși un intrus. Bunătatea funciară se poate afla, așadar, cînd o acoperă viațuiala, la originea blazării și marginalizării. Așa stînd lucrurile, idila în care tânărul inginer e pe punctul de a o antrena pe profesoara Nadia Palade poate fi interpretată fie ca o încercare de revirement existențial, cu păstrarea propriei condiții psihomorale, fie ca o tentativă de inseriere rinocerizantă.

Și el un inadapabil din specia omului bun, dar mai misterios, este Iuliu Brez-dea din **Schimbarea la față** (1985). Spre deosebire de celelalte cazuri, biografia lui e redusă la minimum, ca și prezența nemijlocită în prim-planul epic, deși el este protagonistul. Personajul practică avocatura și, contrar omnipotenței morale disolutive pe care o anume prejudecată o atribuie acestei profesii, el nu vrea să apere decit cauze drepte și avertizează ru-dele unui solicitant că nu poate face abstracție de infracțiunea pe care acesta a comis-o, în pofida respectului pe care i-l poartă. Dar și acest om bun primește o usturătoare lecție de viață: vinovatul acțiunează în taină asupra martorilor și scapă basma curată, aruncîndu-l în ridicol pe avocat. În același timp, eșecului profesional i se adaugă un la fel de dureros eșec sentimental: foarte frumoasa iubire dintre el și Valeria se stinge subit. Amîndouă nu sint însă, pentru protagoni-șt, decit tentaculele nemijlocite ale coșmarului care îl încercuiește sufocant. De starea de mohorală abisală care-l înstăpînire și de a cărei gravitate e conștient („Pare-aș fi blestemat. Nimic nu mă mai bucură”) nu-l poate elibera nici măcar prodigalitatea unui carnaval. Săr-bătoarea care ar trebui să-l mintuie îi desăvirșește starea critică.

Figura omului bun luminează și proza scurtă din **Așteptînd în liniște** (1973) și din **Terasa** (1979). Naratorul, îndeosebi din povestirile celei de a doua culegeri (**Bunica imi acordă un interviu, Fotografie din familie, Terasa** etc.), are ceva din cumsecădenia, inocența și febrilitatea etică a lui Octavian Șteflea și Achim Brezeanu, ca și ceva din angosta lor existențială. Specimene mai pregnante ale omului bun sint protagoniștii a două povestiri ample și subtile. Tânărul inginer din **Răbdare**, care se bucură de o excepțională dotă morală și profesională, e întîmpinat, din toate părțile, cu îndemnul din titlu, ceea ce îl împinge într-o stare „de nervozitate și de confuzie”, care va sfîrși în paroxism. Mai mult decit în orice altă dramă, în drama omului bun, sub „adevărul faptelor” se ascunde „un adevăr psihologic”. Încă mai complicată e drama protagonistului din **În memoria unui atlet începător** — și el precoce și solitar, ca toate celelalte personaje emblematică — neînțeles de familie, colegi și profesori, care aleargă numai atît cît o poate face cu bucurie și abandonează cînd e pe punctul de a atinge performanța, pe care o simte ca pe o variantă a robotizării.

Omul bun e în literatura română o prezență veche, deși e pus în umbră de personajul antitetice și, mai cu seamă, de cel care le sintetizează, în personalități contradictorii, pe amîndouă. Cîteva exemplare viabile pot fi descoperite, în secolul al XIX-lea, la Ioan Slavici, iar în secolul XX, la Marin Preda. Totuși, cel care a făcut din el personajul dominant al unei opere este Mihai Sin. Lecția marilor scriitori ruși (a lui Dostoievski, bunăoară) și a marilor scriitori americani (între care Hemingway), fără a-l uita pe europeni secolului XX, trebuie să fi avut un rol important în proiectul scriitorului român, dar nu și l-a subordonat. Unele analogii pot fi propuse din pura plăcere a comparației. Despre Octavian Șteflea s-ar putea spune că are „candoarea lucidă” pe care scriitorul însuși, în postura de eseist fin și riguros (revelat în **Chestiuni secundare, Chestiuni principale**, 1983), i-o atribuie lui Aliosa Karamazov. Prin scepticismul lui radical, protagonistul din **Viața la o margine de șosea** poate fi pus alături de cel al lui Hemingway din **Dincolo de riu și printre copaci**. Iuliu Brez-dea ar putea ilustra „omul obosit” al lui Heinrich Böll...

De fapt, omul bun din proza lui Mihai Sin e rodul propriei meditații existențiale și al propriului mod de a fi în lume. Și autorul seamănă cu cei mai caracteristici dintre protagoniștii săi: este, ca și ei, un frumos bărbat înalt cu siluetă adolescențină. Capul ar putea să fie al lui Achim Brezeanu sau, încă mai verosimil, al lui Octavian Șteflea: o față cu linii

aspre, pîrînd biețuită de vinturi și ploii; obraji supti, închizîndu-se într-o bărbie puternică; o gură tăiată armonios, deschisă, citeodată, într-un zîmbet comprehensiv, ca un pact cu lumea; o frunte înruntată la rădăcina unui nas socratic, așa încît arcadele sprincencelor se string tubular în jurul ochilor, transformîndu-i în lentile penetrante; o podoabă capilară ca o diademă. Un cap tipic de cerb, surprins într-o solitudine blindă, imperceptibil neliniștită, care n-are nevoie de puseul agresiv pentru a se exprima, simpla prezență fiind îndeajuns.

Stilul ca sufletul

Poate mai mult decit alte tipuri umane, omul bun solicită (ca, si în alt plan, poezia aurorală) o investiție de subtilitate mai consistentă decit cel malefic. Or, Mihai Sin izbutește să evite primejdia cea mare: maniheismul. Omul bun nu se confundă cu eroul pozitiv, fără pată, din estetica dogmatică. Fără îndoială, complexitatea lui e o complexitate a viului. Nu numai că pudibonderia îi este străină, dar plăcerea de a trăi cu o inventivă intensitate pe gama întregă a omnescului, bineînțeles că în marginile firii, e plăcerea lui esențială. Momentele de o tandrețe tulburătoare din existența de cuplu sint ale unui rafinat poet al iubirii, iar dialogul în care personajele se antrenează cu dorința de a lămuri sau descoperi o semnificație, ca, îndeosebi, în colocolul din casa lui Constantin Sime-drea, aparține unui spirit care minuieste cu o umitoare dezinvoltură abstractiuni și nuanțe sufletesti. Mai mult însă, omul bun își are și el partea lui de vină în drama care l-a atins: a aștepta din partea lumii, la interogația lui gravă, cum fac Achim Brezeanu și Iuliu Brez-dea, un răspuns de o puritate omogenă și a primi orice stimul dinafară ca pe o injuncțiune semnalizează un fond maladiv.

O prezență contrapunctică necesară sint personajele contradictorii, care nu intră în categoria omului bun, dar nici în a celui malefic: Ionică, din **Bate și îi se va deschide**, care pozează în ingenuu; Tea Ionescu, din **Viața la o margine de șosea**, un fel de hieroglifă a tristității; Autonom Lungociu, din același roman, un pragmatic pe care-l amenință rutina; pastorul Reginald Weinholt, din **Schimbarea la față**, care se pune în slujba comunității folosîndu-se și de miștocele butaforiei. Personajele în care incoltește o sămîntă demonică sint mai putine, dar au un „ce” de neuitat: șoferul Cucinșchi Iovu, care transformă un biet autobuz de provincie în spatiu concentrator; Richard Șipa, o progenitură mefistofelică; „micul sef”, care are parte de o extraordinară „fiziologie” în **Schimbarea la față**.

Construcția ca atare a prozei e pe măsura complexității personajului emblematic și, într-un fel, o imită: e, în același timp, limpede și difuză, simplă și sinuoasă. De obicei, naratorul onreste povestea principală și introduce altele secundare, culesse din viața cea mare, pe care le furnizează ca „pilde”. Cum prezentul narativ e foarte limitat (numai cîteva ore în **Bate și îi se va deschide**, o zi în **Viața la marginea orașului**, mai puțin de o săptămînă în **Ierării** etc.), rememorarea e, alături de relatarea minutioasă, o tehnică foarte productivă. Între rememorare și relatare, naratorul se mișcă discret, dar, uneori, ca în **Bate și îi se va deschide**, se transformă într-o prezență vivace și colocolială.

Ducînd cu gîndul la genul „short story”, arhitectura e de o clasicitate care a asimilat experiențele modernității, dar numai pînă la **Schimbarea la față**, unde devine barocă. Protagonistul și constelația de personaje pe care o centrează apar aici doar în zonele care limitează romanul: în miezul lui, unde prozatorul fructifică disponibilitățile alegorice ale fiziologiei, esutului, burlei etc., se aglomerează personaje întîmplătoare ori tipice, toate în situații de un inequizabil grotesc, care par a nu avea nici o legătură cu trama. În realitate, ele se solidarizează într-un coșmar simbolic, materializat cu o vervă ce-i unește pe Kafka și pe Bulgakov, care nu e altceva decit coșmarul protagonistului.

Pledoaria pentru omul bun îl obligă pe Mihai Sin să se exercite, cu iscusința unui virtuoz, într-o profuziune de tehnici epice, de la aceea strict realistă la aceea grotesc-tragică. Omul bun merita să-si aibă, si în literatura română, prozatorul său inconfundabil.

CONSTANTIN SORESCU

ALEXANDRU ADAM, Botosani — Încă nu sint vizibile necesarele, aşteptatele progrese în direcţia unei clarificări interioare: alături, fără nici o justificare de ordin artistic, versuri ce tin de orientări foarte diferite, uneori incompatibile. **Amiază în parc** amestecă astfel inventarierea exactă, nemiloasă a fapturilor şi obiectelor cu formulări căutate, de o preţiozitate altminteri cu totul desuetă („Tipătul spin al singurătăţii”, „bâncile verzi — animale fabuloase”, „sticla de ţuică cu genunchii la gură”, aici răsărind şi o penibilă cacofonie). Şi în celelalte compoziţii supără, în primul rând, arbitrarul unor imposibile imbinări. Cite un vers notabil („In berăii — situaţii împăiate de Carăgiale / surzind prostut-burghuez. Aşa se zice”; „Neimblinzita masină de cusut a realităţii”; „Pe umerăşele străzii, cămăşile colorate ale prostiei”) este literalmente sufocat de vegetaţia exprimărilor ce se vor cu tot dinadinsul poetice şi sint de fapt în afara artei („Tigara păcatului aprinsă la bricheta inocenţei”, „Copilăria covrigită pe captorul buncii” etc.). Unitatea de ton lipseşte cu desăvîrşire.

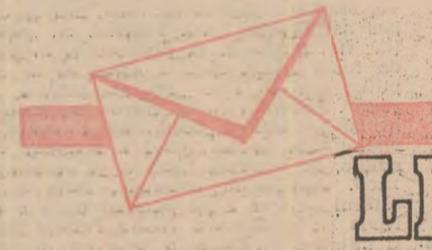
CRISTIAN BECHES, Sibiu — Deşi mizează pe un truc oarecum ingenios (întorcerea lui Alex în chip de fantomă), proza trimisă este confecţionată după reţete de un gust foarte indoielnic („Tinărul bănuie că o luptă misterioasă îi chinuia sufletul”; „Ochii ei scinteau misterios” ş.a.m.d.): cele două accidente biografice ale personajelor sint relatate în „stilul” catastrofic al romanelor de duzină din secolul trecut. Nu aveţi, cu alte cuvinte, aptitudini de prozator. Cele patru poezii sint ca şi proza, adică naive şi stingace. Mai citiţi.

DANIELA PIRVU-DORIN, Iaşi — De ce „cu veneraţie”, nu este cam prea mult?! Cuvintele mari, ca să nu se discrediteze, trebuie folosite cu avaritie. Poemul trimis este promiţător („mi se luminează sufletul cu linişte / hai, să ne închidem într-o casă albă / să ne spălăm pe mâini de cuvinte”), dar în continuare se diluează şi ajunge la banalităţi.

CRISTINA CRĂCIUNESCU, Bucureşti — Se poate reţine, din noul set, această parafrază la **Odă în metru antic**: „hai încercă / redă-te pe tine iar / circumstanţelor / acceptându-le; / niciodată toamna / nu a fost mai blindă / şi niciodată soarele / nu ne-a mîngiat / mai imbiator / îndemnindu-ne parcă / să-i înţelegem neputinţa / de-a mai schimba / cu ceva ordinea / prestabilită a lucrurilor...”. De asemenea şi **Revedere**, în ciuda unei anumite dilatare: „in risipirea din paşi / căuindu-ne, lanuri unduind / cu mireme

simplele apropiate / şi miinile, respirate de ierburi, / căutindu-ne în liniştea verii / ce nu se mai caută pe sine / în nici o oglindă, fiindu-i de ajuns / depărtarea şi strălucirea fetei morgana, / geometrînd nesfîrşirea marină / doar pescăruşii ar mai putea / să aducă un tremur, o nelinişte (amintire / a unui tărîm uitat) însă / grabnică, marea ar închide la loc / într-o stridie, totul, lăsînd / trupurile noastre mirate în suflete...”. Ispita poetizării facile şi în ton minor nu a dispărut însă şi celelalte compoziţii stau sub semnul ei. Mai trimiteţi (iar pentru viitoarea „antologie a poeziei literare” ar fi nevoie şi de câteva date biografice).

CAMELIA RISTEA, Bucureşti — Acea „energie nouă, nebănuită, care se revărsa în valuri tumultuoase în su-

fletul” dv., împingîndu-vă să scrieţi versuri, ar fi avut, poate, o soartă mai fericită dacă întilnea un model, un tipar cultural şi literar pe măsură; în absenţa lui, a luat forma unor compoziţii naive, de album sentimental, fără nici o calitate artistică — „Ard tranşafiri răsăraţi în amurg — / De ce are nevoie de jertfă iubirea? / Petalele roşii pe inimă-mi curg, / Mistuindu-mi în flăcări simţirea” etc. Îndrumaţi-vă, dacă vă este în putinţă, aventurile spre lecturi.

IULIU BEBINA, Roşiorii de Vede — Simple agramatismе rimate: „**Palmele toamnei / aspre de frig / imi pune-n timple / fire argintii**”.

DORIN MAVRODIN, Slobozia — Versificări, deocamdată, şcolăreşti, cuminţi, fără însuşiri deosebite.

ION BLUM, com. Grădinari, jud. Giurgiu — Mult mai interesante decît versurile (căroră le-ar trebui o bună cură de naturaleţe şi de simplitate) sint mărturisirile despre felul cum le scrieţi. Sinteti şofer de taxi în Bucu-

reşti, vă purtaţi — spuneţi — versurile „în minte ca pe nişte frumoase amintiri, pe care apoi mă grăbesc să le aştern pe hirtie, revenind apoi după un timp oarecare” asupra lor; vă referiţi la „spaîma de capcanele cuvintului”, la străduinţele de a vă instrui (lista de cărţi e totuşi cam amestecată), cu totul lăudabile. Încercaţi să vă eliberaţi de tirania „radicalelor”, altminteri versurile dv. sint ameninţate de pierdere în inteligibil. Ca o încurajare, această inscripţie: „Legende / lumii / au trecut / în ştergere”.

ELENA CODRESCU, Bucureşti — O anumită familiarizare cu scrisul poetic este evidentă, însă la fel de puternică este şi impresia de plafonare în minor, probabil şi datorită unei insuficienţe a lecturilor. Mai încercaţi, renunţînd, dacă

se poate, la înflorituri şi la reflecţii versificate.

ADRIAN DĂNILĂ, Bacău — Atitudinile şi eforturile la care vă referiţi sint lăudabile, versurile însă nu. Fie şi numai pentru că vă place Bacovia (dacă, într-adevăr, vă place), n-ar fi trebuit să scrieţi în acest fel: „Tu eşti singură între femei / Şi ca tine nu-i nici una / Din ochii tăi răsăr scinte / Ce farmecă intruna, // Eu aş vrea să-i privesc / Dar parcă nu-i cu putinţă... / În zadar încerc să-i iubesc / Cînd tu iubeşti altă fiinţă” etc. Desigur, vă puteţi continua netulburat poemul dramatic la care lucraţi şi care, spuneţi, „a acumulat 2 000 de versuri pînă în prezent”.

ION MAXIM, Oradea — Aveţi mai mult haz decît aptitudinile poetice, probabil că involuntar: „Poetul sărută totul / dar mai ales iubita / dar mai ales pămîntul / care e sublim / Poetul priveşte totul / dar mai ales ochii iubitei / dar mai ales cerul / care e senin”. Să nu exagerăm, uneori mai şi plouă.

activitatea poetului dv. fiind atunci mult îngreunată.

AUREL DRĂGHICI, com. Brazi, jud. Prahova — Sensibilitatea la poezie este în versurile dv. mai puternică decît capacitatea expresivă, cel puţin judecînd după cele patru compoziţii. Mai trimiteţi, în orice caz.

OANA PLOPEANU, Bucureşti — Versuri copilăreşti, poate explicabile datorită virstei. Este nevoie de multe lecturi.

NICOLAE ZĂRNESCU, Stălina — Cele două proze (**Incident** şi **Coşarul**) suferă din cauza limbajului jurnalistic, nepotrivit cu factura lor poetică şi fantastică; şi este, trebuie precizat, un limbaj reportericesc de calitate inferioară, confuz şi lipsit de priză la real, înecat în abstracţiuni. Oricum, mai trimiteţi.

GEORGE BARBU, Craiova — Imitaţii fără nici o valoare după Adrian Păunescu.

DARIA C., Ploieşti — Versurile sint, de fapt, proză curată, de factură gazetărească şi foarte convenţională: „Te ascunzi în tăcerea ta / ca într-un palat de gheaţă / ai cărui pereţi, nebănuite oglinzi / îţi reflectă chipul la nesfîrşit. / Ori încotro ţi-ai întoarce privirea / Ceea ce vezi nu eşti decît numai tu”. Sau: „Noi, doi, / Tinindu-ne de mînă / Şi mergînd / Pe cărarea îngustă / Ce vine, parca, de nicăieri / Şi duce către orunde”.

ALIONA, Bacău — Porniri lirice, de firească natură adolescentină, manifestate însă în versuri naive, lipsite de avînt expresiv. Se vede absenţa lecturilor de bună calitate.

IULIAN DRĂGHICI-VEDEANU, Buftea — Nimic nou, aceeaşi cuminţenie stinsă.

ROBERT ŞERBAN, Drobeta Turnu-Severin — Disponibilitate poetică reală, deocamdată însă dezordonată. **Micul trafic** este un fantezist pamflet sentimental. **Week-end** adoptă stilul reflexiv şi concentrat. **Basin** ţine de locvacitanţa sorintenă. **Amurg** şi **castel** arată un anumit gust pentru tenebros — dar nu se vede, nicăieri, ce anume îl reprezintă cu adevărat pe autor. Mai trimiteţi.

FLORIN VĂDEANU, Sibiu — Încercări (în proză şi poezie) compromise de improprietăţi — gramaticale, de sens etc. Perseveraţi în lecturi.

Rubrică realizată de **MIRCEA IORGULESCU**

RAPORTARI LA UNIVERSAL

George Enescu este o personalitate proteică a artei româneşti şi universale, este un reformator al muzicii.

Reforma muzicală realizată de George Enescu vizează, în sinteză, direcţiile următoare: **construcţia personalităţii artistice, dezvoltarea conceptului de simfonism, spiritul orfic al demersului artistic, interpretativ.**

Polivalenţa geniului său creator, vasta sa activitate concertistică, experienţa profesională, afirmată în numeroase centre ale pedagogiei muzicale instrumentale (Ecole Normale de Musique, L'Institut Instrumental — Paris, Academia Chigiana — Sienna, David Mannes Music School — New York, Universitatea Illinois, Grighton şi Bryanstone — Anglia) s-a concretizat în fundamentarea unei concepţii interpretative originale, ale cărei componente structurale — **Compozitorul şi Opera muzicală — Interpretul şi Comunicarea operei — Receptarea mesajului estetic** — interacţionînd în procesul formării artistice, au condus la afirmarea unor individualităţi al căror prototip complex era propria sa personalitate.

Exclamaţia marelui violonist Yehudi Menuhin, la întilnirea cu fascinanta artă enesciană, este edificatoare în acest sens:

„Enescu va rămîne pentru mine, întotdeauna, Absolutul [...]. Mai presus de orice, Enescu m-a purtat pe piscurile concepţiei sale despre muzică [...]. Ceea ce am primit de la el, prin exemplu, nu prin cuvinte a fost aptitudinea de a transforma nota într-un mesaj vital, de a da formă, înţeles frazei, viaţă muzicii”.

Nume ilustre ale vicţii muzicale internaţionale ca Yehudi Menuhin, Christian Ferras, Arthur Grumiaux, Henryk Szeryng, Ginette Neveau, Ida Haendel, Dinu Lipatti, Constantin Silvestri, Ştefan şi Valentin Gheorghiu şi mulţi alţii, s-au format sub egida concepţiei enesciene, atîngînd înaltul stadiu al absolutului în arta interpretativă.

În domeniul creaţiei componistice, reforma enesciană se afirmă în edificarea unei noi dramaturgii simfonice, a unui nou simfonism, concordant cu problematica ideatică estetico-filozofică a epocii

şi particularităţile structurale şi expresive ale mînosului folcloric autohton, a tipurilor melodico-ritmice, formale, a trăsăturilor armonico-polfonice şi dinamico-agogice, la stadiul evoluţiei contemporane a limbajului muzical, apt să exprime sensibilitatea specifică, să pună în valoare ethosul naţional.

Sinteza structurilor intonaţionale româneşti arhaice, modale, definirea categoriilor de expresie, făurirea unei imagini muzicale complexe, simfonizate, întreprinse de George Enescu, au dus la rea-

lizarea unor capodopere reprezentative ale culturii noastre, care au pus pregnant în evidenţă fizionomia spirituală, complexă, a poporului nostru, individualitatea, concepţia sa de viaţă, aspiraţiile sale fundamentale.

Rapsodiile, suitele, sonatele, cvartetele, simfoniile, muzica vocală, opera **Oedip**, au intrat în patrimoniul artistic universal ca documente sonore ale geniului creativ, ale spaţiului geografic şi cosmosului sufletesc, românesc.

Personalităţi marcante ale artei muzicale au făcut referiri extrem de elogioase la adresa creaţiei enesciene. Iată ce

scrie Henry Malherbe, după reprezentarea, la Paris (1936), a operei **Oedip**: „Datorită lui George Enescu, România nu mai are nimic de invidiat, chiar din punctul de vedere al spiritualităţii, celor mai însemnate popoare. Poedă un muzician cu o faimă universală şi care-i aduce o cunună ce îi era refuzată mai înainte. Se înalţă la demnitatea celor mai însemnate popoare civilizatoare”.

Conştiinţa a valorii tradiţiilor noastre artistice, multimilenare, **spiritul orfic** prezidează întreaga operă enesciană.

În creaţie, el se obiectivează în ţosătura intimă a discursului muzical, prin inserţia structurilor intonaţionale arhaice, modale, de sorginte orfico-tracă, ce

dau muzicii un spectru de o mare bogăţie a expresiei.

În altitudinea spirituală şi incandescentă trăirii muzicii, ce caracteriza interpretarea enesciană, **spiritul orfic** a fost receptat instantaneu, deoarece el se reflecta intens pe însăşi fizionomia sa. George Călinescu descrie astfel această ipostază: „Chipul fizic al lui George Enescu este însăşi definiţia muzicii care este proporţie. Flîntă sa este de o venustate desăvîrşită. E o frumuseţe rece, numerică, orfică, de esenţă metafizică, incit pare o criptogramă a muzicii sale însăşi [...]. În violina lui Enescu răsună străve-

chea liră, este adevărat, dar liră este ţinută de Orfeu, şi ca atare este străbătută de o tristeţe tracăică”.

Vasile Filip, unul dintre elevii lui George Enescu, subliniază şi el „adinecul fior orfic, ce frizează magia tracăică”, drept atribut esenţial al expresiei violonistice enesciene.

Această capacitate unică, de identificare intimă, în interpretare, cu autorul creaţiei şi muzica acestuia, este surprinsă şi de compozitorul francez Gustave Samazeuilh, prezent la Festivalul Bach, susţinut de Enescu la Strassburg:

„Această lecţie, Enescu ne-a mai dat-o şi a doua seară, evocînd într-un chip de neuitat măreţia Sonatei în do minor, a Partitei în re minor pentru vioară solo [...] depăşind notele pentru a intra în în-suşi miezul sentimentului şi al expresiei în așa măsură încît [...] mi se părea că orice intermediar a dispărut, că însuşi geniul bătrînului cantor, vorbea direct inimilor noastre”.

Vibrantă pledoarie pentru umanism, pentru armonie, fericire şi pace, pentru muncă şi demnitate umană, concepţia orfică enesciană reprezintă, în expresia ei cea mai înaltă, aspiraţia permanentă a artistului autentic spre valorile perene ale culturii noastre muzicale.

„Menirea sfîntă a muzicii — spune „**Orfeu moldav**” — este să stingă urile, să potolească patimile şi să apropie inimile într-o căldă înfrîşire, așa precum a înţeles-o măreţea antichitate, creînd mitul lui Orfeu”.

FLORIN STAIU

Semnal

Toamnă, în decor gălbui-roşietic al frunzelor de porumb, ori de dud, ori de viţă de vie. Toamnă, deci, ce strînge parcă egoist efortul celor nouă luni precedente într-un bob de bogăţie deplină.

Toamnă, la Salcia, în mijloc fierbinte de agricultură. Aşezare prosperă, cu transformări editilare spectaculoase, cu aspect îngrijit, gospodăresc, Salcia. Se situează printre localităţile rurale de frunte ale Teleormanului.

Cînd păşeşti în comună, gîndul te poartă aşemînt la Zaharia Stancu.

Parcă intri într-o catedrală; esti tentat să vorbeşti în şoaptă, să te descoperi şi să pleci fruntea.

Mitul marelui scriitor persistă. Darie, căutătorul descult al autorului lumii noi, curge precum eterna apă a Călmăţuului înundă cîmpia, urcă în iarbă, în crînguri, în oameni.

Paradoxal este că tocmai aici, la Salcia, în acest colţ de lume de unde marea scriitor a purces să urce în scaunul artei, memoria lui şi a operei sale, citită în atîtea limbi, pare a nu fi luată în seamă cum se cuvine.

Există la Salcia o aşă zisă „Expoziţie omagială”, amenajată în chiar casa

părintească a lui Zaharia Stancu. Aspectul neingrijit al clădirii, cu urme lăuate de timp pe pereţi, cu crăpături mai vechi sau mai noi, cu curtea împrejmuitoare într-o dezordine leneşă, aspectul acesta deci, discordant cu gospodăriile hotărnicie, apasă amar cugetul trecătorului.

Această toamnă teleormăneană, în decorul galben-roşietic al nucului din faţa „Expoziţiei omagiale” transformă melancolia autunnală în tristeţe.

E un semnal pentru factorii de răspundere din zonă.

Sperăm să fie receptat.

VALER FLOREA BILDIRICHE

O discretă Veneție

Sfirșit blind de septembrie, aici, la Veneția. Ne mai despart cîteva ore de plecarea spre țară și simt nevoia să string și să confisc cît mai multe peisaje, cît mai multe imagini dintr-un joc înșelător dar captivant de lumini și umbre, capriciu cromatic nedisimulat, care face prin excelență farmecul de neuitat al locurilor.

De la eleganta și cocheta Stație feroviara „Santa Lucia”, mă las în voia forfotei de străduțe și piațete, fără nici o țință, cerut de drum; e ora celei mai proaspete dimineți — un imens astru răsare parcă din lagună. Negustorii își scot repede la vedere marfa, pe măsură ce te îndrepti spre Piazza San Marco, străzile se animă și, de acum gata, orașul s-a trezit cu adevărat la viață. Lume grăbită, gesturile „uzuale”; matinalii turiști întrebă, pentru a cita oară?, unde este Il Pante Rialto; au apărut și vinzătorii de amintiri, fiecare, în parte, și toți deodată dețin monopolul suvenirurilor speciale de la Murano. Intr-un cuvînt, o Veneție exuberantă și proaspătă e gata să îți se ofere.

Dar mai există și o altă Veneție, discretă, intimă, stenică și pe care turistului ahtiat de repere de senzație, făcut sandwich între ora de sosire și ora de plecare, nu îi prea este dat să o cunoască. Aceasta este Veneția micilor „canaletto”, a podulețelor făcute parcă pentru a decora o lume de Walt Disney, a caracterelor discrete și stingerhe, o Veneție feri-

Marino / pictor venețian / Un om singur / cu două regate imense / cu două mari iubiri / Veneția și pictura / Nu contează decît ce rămîne: / un pictor / mereu îndrăgostit de Veneția“.

Prezentările care însoțesc prospectul, el însuși realizat cu finețe discretă, sint elogiase: „...pentru Luigi Marino, Veneția are funcția unui element catalizator pen-

decum! Mult mai adevărat ar fi să spunem că e vorba despre conștiința unui artist autentic, despre responsabilitatea sa de a da mărturie asupra unei Veneții secrete, inconfundabile.

La despărțire nu mă pot împiedica să nu-i sugerez ceva din celebrul sonet eminescian. Suride:

— Se prea poate și așa. Dar dacă o singură dată în viață ai avut prilejul ca într-o noapte senină de septembrie să traversezi Il Canal grande și, din fața chiessei Santa Maria della Salute, să privești dincolo spre palatul Zecca, spre Libraria Marciana sau spre Loggetta de la Sansorio și pînă departe spre Procuratia Vecchie și Torre dell'Orologio, atît de perfect și de discret colorate de cerul aprins, atunci veți ști că niciodată viața „falconei Veneții” nu s-a stins.

Și atîta vreme cît vor exista oameni și artiști, dar mai ales, „anonimi venețieni”, precum Luigi Marino, viața „falconei Veneții” nu se va stinge...

ȘERBAN CIONOȘ

POPASURI

cită să își păstreze taina, în anonimatul pe care i-l conferă Veneția cartolinelor și a prospectelor publicitare.

Această Veneție aveam să o regăsim și în expoziția de pictură a lui Luigi Marino. Pictorul este un bărbat înalt, prezentabil și vorlub, cam de 60 de ani, extrem de comunicativ. Expoziții personale din 1956! Intr-o autoprozentare de pe coperta catalogului te avertizează cu aceeași degajare și franchețe cu care o face și în viață: „Luigi

tru discursul de comunicare, pentru a stabili permanent un coloziu cu privitorii“.

Aici, la Veneția, spune pictorul, localnicul, dar și turistul, trebuie prin natura lucrurilor să aibă o atitudine anumită, să simtă ceva, să exprime ceva. În momentul cînd aș surprinde asta, fiți siguri că nu aș ezita să o pictez. Pînă atunci există în picturile mele un singur personaj, de fapt un om invizibil — eu.

Simplu orgoliu artistic exacerbat? Nici-

TABELA de MARCAJ

Coppa del Mondo!

Parcă ieri s-au încheiat preliminariile C.E. sau parcă tot ieri priveam de la distanță finala Euro '88. Oricum, în miercuri care vine, o luăm de la capăt pe drumul unei noi calificări, visînd că toate drumurile duc la Roma ('90) și pentru noi! Roma-Roma, dar pînă la Roma o să dăm o raită pe la Sofia, ca să încercăm puterile cu ai lui Boris Anghelev. Intre noi fie vorba, îi știm pe de rost pe bulgari și noaptea dacă ne-am scula oricît de brusc le-am spune că pe apă formulele de bază ale Vitoșei, Sredetului, Slaviei, Trakiei, ca să nu zic că despre naționala lor știm tot atît de multe ca și ei! Și viceversa, bineînțeles, de vreme ce așa cum noi ne vom păzi de Sirakov, de Sadkov și Iskrenov, și ei au unele cosmare prelungite, numite Hagi, Cămătaru, Lăcătuș! Eu unul, însă, cred că șansa e acum de partea noastră și că, oricît de tari ar fi bulgarii în acest moment european, în perspectiva C.M. '90 sîntem nițelșuș mai valoroși, avînd o generație de aur mai largă și mai omogenă ca a lor. O generație care, trebuie să recunoaștem, ne datorează o calificare mare, prilejul de acum fiind cum nici nu se putea mai nimerit. Sînt foarte sigur c-o să fie greu și că, de-acum în două săptămîni vom ști în linii mari cum vor sta lucrurile-n grupa noastră. În două săptămîni sînt programate patru meciuri (Grecia — Danemarca, Bulgaria — România, România — Grecia și Danemarca — Bulgaria) și, dacă vom ști să fim umăr la umăr, Steaua cu Dinamo, putem avea o iarnă foarte dulce, ducîndu-ne spre primăvară cu (măcar) trei puncte din patru! Să nu săriți că sînt un optimist incorijibil, dar m-aș încumeta să spun că miercuri ne putem întoarce de la Sofia cu o victorie grea în aur cam cîte kilograme are și trofeul mondial. De noi depinde-n primul rînd și de avîntul lui Jenei, de dispoziția și ambiția tricolorilor români, care dacă nu-și doresc s-ajungă la Roma, nu sînt fotbaliști adevărați! Dar, fiți pe pace, își doresc cu toții și dacă își doresc putem sta liniștiți, pentru că miercuri la doi pași de casa noastră, o să culegem prima opțiune a calificării! Și-apoi, fiind grăbiți la culme, o să ne-ntoarcem și spre cupele europene, în care mai avem cîte ceva de spus. de demonstrat și, bineînțeles, de cîștigat! Hai România!

HORIA ALEXANDRESCU

Redescoperirea muzeelor

PĂLĂRIE DE FECIOR, zona Năsăud, Muzeul Satului și de Artă Populară din București

Piesă de port bărbătesc, spectaculoasă, prin formă și dimensiuni, pălăria de fecior din zona Năsăudului este unul dintre cele mai vechi și mai expresive elemente de vestimentație de sărbătoare păstrate pe teritoriul României.

Alcătuirea dintr-un acoperămint de cap din postav negru brodat cu mărele colorate dispuse în șiraguri ce descriu mo-

tive decorative geometrice simple, sau mai complicate, florale, realizate cu o mare măiestrie și migală, pălăria cu calotă hemisferică și bor rotund drept și bordisat este împodobită cu un evantai din pene de pînă, impunătoare și de un efect cromatic strălucitor.

Purtată de către băieții tineri — feciori, cum se spune în Transilvania, — cu prilejul

sărbătorilor, la horă mai ales, ea întregeste bogatul costum de culoare albă fiind, totodată, un element care indica starea socială și vîrstă, portul tinerilor fiind cel mai bogat în forme, culori, și tipuri de ornamente.

Această piesă, păstrată în colecția Muzeului Satului și de Artă Populară din Capitală trebuie văzută în contextul în care este expusă, cu ansamblul celorlalte piese, pentru a se observa și admira deplina unitate stilistică ce stă la baza costumului de sărbătoare purtat de feciorii din Transilvania.

SIMONA VĂRZARU

O AMINTIRE (V)

Cu totul în afara contextului, Borges îmi vorbea despre cîntec de mult îi plăcea să înoate, despre femeile pe care le-a iubit în tinerețe, despre felul în care mama lui a învățat să gătească la Austin, Texas, și despre plimbările pe care obișnuia să le facă sub o „lună electrică” ale, carei raze cădeau peste turnurile din centrul orașului texan. Apoi am mers și mai departe, înapoi la perioada adolescenței cînd, plin de speranțe, se plimba iscoditor pe străzile vechiului Palermo.

„În acele zile îi numeam gringos pe emigranții italieni. Ei au fost primii pe care i-am văzut dansînd tango, aceluiași dans nou cu niște cuvinte atît de interesante, și i-am văzut nu într-o sală de dans, într-un bar sau pe o scenă, ci pe stradă, în fața bordelurilor din Palermo. Nu erau cupluri, ci bărbați care dansau împreună. Făceau puțină practică la colțul străzii să prindă curaj înainte de a intra înăuntru ca să danseze cu femeile“.

Au început să se zărească primele camioane de lapte. Ca întotdeauna, am simțit că personalitatea și conversația lui Borges erau cel puțin la fel de profunde și elegante ca scrierile lui și, din această cauză, constituiau o confirmare — cel puțin pentru mine — a scrierilor ineseși. La revărsatul zorilor am ajuns la clădirea în care locuia. Încă o lungă noapte de conversație luase sfîrșit.

Cum puteam să mă duc în Argentina, o țară în care acum nu mai era Borges?

Mai tîrziu, am aflat cîteva detalii despre săptămînilor dinaintea morții, de la prietenul meu Anthony Kerrigan, primul (și ultimul) traducător și editor al poemelor și ficțiunilor lui Borges. Toni a fost cu el și cu Maria vara trecută la Milano și decembrie trecut la Roma, scurt timp înainte de a merge în

Elveția. Borges era bolnav, dar nu o arăta. Nobletea și comportamentul lui exorbitant erau ca întotdeauna, chiar intensificate de faptul că aflase iminența ultimului act. La Geneva s-a aflat că, după mai bine de două decade de colaborare, Borges și Maria se vor căsători.

Ani de zile făcusem presiuni asupra lui Borges și asupra editorului său argentinian, Carlos Frias, să-i plătească Mariei un salariu modest, în așa fel încît să nu mai fie nevoită să se scoale la 4 și jumătate în fiecare dimineață, ca să dea lecții de spaniolă oamenilor de afaceri japonezi și-n acest fel să poată dispune de fonduri și de timp ca să-și petreacă restul zilei și sfîrșitul de săptămîna pentru a nota ceea ce-i dic-

Mă gîndeam că nici un argentinian italiano-spaniol obișnuit n-ar fi rezistat la greutățile, aproape servitutea de a se ocupa de nevoile literare, gospodărești și multe altele ale lui Borges. Doar un japonez sau cineva extraordinar de loial ar fi putut s-o facă.

Uneori, cei dintre noi care îi aranjam călătoriile lui Borges, insistam ca Maria să primească cel puțin o treime din onorariu. Deseori îi aranjam și ei să țină conferințe. Deși Maria avea doctoratul în limbă și literatură engleză veche la Universitatea din Buenos Aires, ea nu putea preda, pentru că programul ei depindea de călătoriile lui Borges în Argentina și în străinătate. Cel puțin a reușit să scrie și să publice o colecție de narațiuni absolut remarcabile, niște povestiri fantastice foarte originale,

BORGES DESPRE BORGES

Mărturiile unei mari conștiințe

ta Borges, pentru a-i citi și a-l însoți în călătorii. Cît despre un salariu pentru Maria, Frias nu i-a văzut niciodată necesitatea, iar Borges era și el la fel de orb. Obișnuia să spună că i-ar face plăcere să-i plătească Mariei un salariu pentru munca ei dar „ea era orgolioasă ca Punch și n-ar fi acceptat niciodată”. Maria, pe de altă parte, ar fi fost foarte bucuroasă să primească niște bani ca să poată renunța la lecțiile din zori cu japonezii dar, era cu adevărat „orgolioasă ca Punch” și nu i-ar fi spus nimic lui Borges.

Am avut întotdeauna o viziune rasială — nu una neplăcută — asupra situației Mariei. Maria s-a născut în Argentina dintr-o mamă nemțoaică și un chimist japonez, un tată foarte sever care nu i-a permis niciodată să plîngă.

fără nici cea mai mică urmă de Borges în ele.

Odată minunata Maria mi-a spus că uneori era atît de sătulă încît nici nu mai putea respira. Primind mai multe oferte de la cîteva universități japoneze să țină un curs regulat în Japonia, într-o bună zi l-a anunțat pe Borges că pleacă în Japonia pentru doi ani la o universitate care îi oferise un post. Borges a zîmbit și i-a răspuns imediat, de-a dreptul revoltător:

„De modo que un poeta argentino, nacido en el año 1899, ira a vivir y morir en el Japon” („Astfel încît un poet argentinian, născut în 1899, se va duce să trăiască și să moară în Japonia”). Atunci Maria și-a dat seama că nu exista nici o cale de scăpare și, într-adevăr, la scurt timp după aceea, ci-

neva i-a furat bagajul din holul unui hotel la New York, bagaj care conținea carnetul ei de adresă și toată corespondența cu Japonia.

Cînd Borges și Maria ieșeau împreună, formau o pereche extraordinară. Borges, sprijinindu-se în baston, își făcea apariția într-o cameră, un hol sau o sală, la brațul Mariei, dominînd totul în jur. Maria, liniștită și alertă, severă în grija pe care i-o purta; Borges, cu ochii lui morți larg deschiși ca să pătrundă noul decor. Era întotdeauna gata să răspundă la orice remarcă pe care oricare din figurile necunoscute din penumbra viziunii sale i le-ar fi adresat. În Buenos Aires, cineva l-ar fi putut opri să-i spună:

„Borges, sinteți nemuritor“.

„Domnule, nu fiți așa de pesimist“. După o conferință sau o discuție, Borges era luat cu asalt de public. Maria stătea lângă el, răbdătoare, fără să dea vreun semn de neliniște din cauza isteriei care o înconjură. Adevărul este că lui Borges îi plăcea atenția extraordinară de care se bucura și-i plăcea să dea autografe. Într-o duminică dimineață, după ce făcusem o plimbare prin Buenos Aires, Borges m-a rugat să-l duc la cîteva librării și să nu menționez fiecărui proprietar că mai fusesem și la celelalte. Eram pe strada Corrientes și Borges îmi ținea un discurs despre lunfardo (un dialect amuzant din Buenos Aires), despre Academia de Lunfardo și despre vorbirea platense. O țigancă a venit la noi și ne-a cerut bani. Eu l-am dat o monedă, singura pe care o aveam, dar ea s-a plîns că e prea puțin. Borges s-a prefăcut indignat, spunînd:

„La urma urmei, banul de dat nu se caută la dinți“.

Traducere de MIHAELA SIMION CONSTANTINESCU

(Va urma)

POEZIE CHINEZĂ CONTEMPORANĂ

Ceng Zhuo

Stropul de rouă

Iubesc piriul voios
Lacul verde cristalin
Fluviu-albastru tumultuos
Marea plină de senin
Fiecare poartă-n sine
Semnul propriu-al unui nume

Și iubesc stropul de rouă
De pe iarba cea pitică
Rouă ce-și topește viața
Să crească iarba voinică
Rouă-iarbă iarbă-rouă
Nume nou de lume nouă

Luo Luo

Credința

Credința e un arbore
Un chiparos robust din munți...
Chiparosul
Stă pe colțul de stincă
Printre piscuri abrupte
Vinturile dau buzna asupra lui
Ca o haită de lei infomețați
Chiparosul stă neclintit
Nu se incovoie
Nu cade în genunchi
Virful său de frunze verzi
Se înalță sus, mai sus...

Sha Bai

Poteca

Frunze galbene zboară
În devălmășie
Frunze roșii se rostogolesc
În devălmășie
Poteca străbătută
De toamnă
A luat foc
De atâtea culori

În românește de XU WENDE
ION ANDREIȚĂ

LIRICĂ POLONEZĂ

Andrzej Zmuda

Copilărie

Teiul bătrîn
închis
în careul de beton
a fost cindva palma enormă
a unui om bun
în legănare.

Piotr Wagiel

Copii nemuritori

Moartea m-a iubit de timpuriu,
înainte de a cunoaște prima femeie —

ea m-a învățat să rid atît de sincer
la vederea lucrurilor colorate.

Imediat după cununia civilă
în 1525, mi-am înșelat moartea cu o femeie.

Deși abandonat de colegii în viață
nu mă voi lepăda niciodată de dragostea incoloră.

Tadeusz Kijonka

Portret cu mare

Valurile atinse de vînt aduc flori tălpilor tale.
Cerule se-apeleacă spre noi, sprijinit pe aripi de pasăre.
Tu stai în soare
Cu marea pe umeri —
Și aprinzi aerul
Cu trandafirul sălbatic al părului tău.

Aleksander Nawrocki

* * *

Singurătatea se-ascunde în cel slab,
dar cei tari o numesc împărăție,

Zeul — posibilitate
frumoasă ca o urmă de trandafir
în setea cea știrbă a pustului.
Împotriva definițiilor de mai sus
marea plutește
spre oameni
spre zei
spre orice poartă.

Feliks Netz

Armistițiu

aceasta s-a întimplat în timp ce claritatea se certa
cu-ntunecate forțe — acolo unde limba
de cuvînt se desparte

a zis claritatea :
iată adevărul curat — masa domnească —
acoperită

cu un nor palid ca de moarte
e albaștra ochiului tău
zăpada singelui tău
alb inspuțat ocean între două rînduri de ciornă
corabia albă pe care vei pluti
împotriva curentului
în Golful Neființei.

forțele erau înfipte, precum o lance-n întuneric
din latura deschisă răsări o coastă a lunii
focul se lavi de tumultul singelui
ochii mi se întunecară
amurgul rănit mai scrisese un text luminos :
în toate zilele și nopțile scurtei tale vieți
cu flăcări strălucitoare
vei decupa arbustul întunecat
al versului alb
cățărindu-te, pină la ultima picătură de singe
pe muntele concav.

Traducere din limba polonă de
VALERIU BUTULESCU

LIRICĂ DIN R. F. GERMANIA

Peter Maiwald

Cum merge

Astăzi imi merge bine
și miine și mai bine.
Domnule vecin imi scoate
cuțitul din mine.

Astăzi imi pregătesc berea
și miine imi torn în pahar.
Domnule vecin imi ia
de la groapă stîlpul funerar.

Îndrăgostita

Ce ai tu, Anna ?
Tu respiri așa de agitat.
Nu am nimic, iubituie.
Eu vin de la cumpărături.
A fost mult de alergat
Este sacoșa, iubituie.
Este sacoșa
grea.

Ce ai tu, Anna ?
Mina-ți este atît de rece.
Nu am nimic, iubituie.

Este doar vremea.
Cad frunzele.
Este iarna, iubituie.
Este iarna
îndată.

Ce ai tu, Anna ?
Părul tău este atît de sur.
Nu am nimic, iubituie.
Eu am copt doar cozonaci.
Eu am copt doar cozonaci.
Este făina, iubituie.
Este făina
de vină.

Îndrăgostiții

Noi facem carnaval.
Noi ne-am deghizat.
Eu mă vir în pielea ta.
Tu te viri în pielea mea.
Noi simțim cine pe cine agreează.

Noi ne-am avut o dată rău.
Noi ne înțelegem bine.
Eu mă vir în pielea ta.
Tu te viri în pielea mea.
Noi avem ceva din amindoi.

Simplu

Să-ți
spun drept
că din cele mai frumoase
versuri ale lumii
nici unul nu-ți are seamăn.

Că din cele mai frumoase
imagini nici una
nu te cuprinde : că
nici o artă nu are
ceea ce tu ai.

Strofă gnostică

Noi am plantat pomul nostru
Și pomul ni s-a uscat.
Noi am zămislit copilul nostru
Și copilul ni s-a stricat.
Noi am clădit casa noastră
Și casa ni s-a prăbușit.
Noi am contat pe război
Și doar asta ne-a pustiit.

În românește de DUMITRU VELEA

biblioteca OMNIA

■ Pe data de 23 septembrie s-au implinit trei ani de la inaugurarea Muzeului Picasso al cărui inventar cuprinde : 203 picturi, 158 sculpturi, 88 piese de ceramică, aproape 1.500 desene, zeci de carnele, mai mult de 1.600 stampe, cărți ilustrate și manuscrise, precum și câteva opere de artă primitivă. Muzeul a fost amenajat într-o clădire din secolul al XVII-lea restaurată cu atenție, expozițiilor permanente fiindu-le rezervate 1.400 m², iar celor temporare 300 m². Operele lui Picasso li se adaugă lucrările altor artiști pe care le posedă Picasso și care au fost donate muzeului. Activitatea muzeului este dublă : expoziții și cercetare, iar publicațiile științifice consacrate operei artistului sînt o dovadă a bogăției documentare și a arhivelor conservate la Centrul de documentare al muzeului.

■ Cînc-Clubul internațional al studenților din Moscova reunește tineri din 40 de țări ale lumii care-și fac studiile în instituții de învățămînt superior din capitala U.R.S.S. El numără aproape 250 de membri care se întînesc pentru a viziona noi filme și pentru a discuta probleme pur estetice. Fiecare întîlnire din sala de proiecție a Casei Prieteniei constituie o dezbateră deschisă, un schimb de opinii asupra filmului, a artei. Cînc-Clubul organizează de asemenea călătorii interesante prin țară, excursii la muzee și în locuri istorice.

■ Recent a fost inaugurat un nou muzeu în orașul Yongzhou, în provincia Yunnan din China. Muzeul este dedicat lui Liu Zongyuan (773—819) alias Zihov, celebru om politic, filozof și scriitor din timpul dinastiei Tang. El a luat parte la „Reforma Yongzhen“ (805 c.n.), iar după eșecul acesteia a fost surghiunit în provincia Yunnan. În timpul celor zece ani ai reclusiunii sale la Yongzhou, iubit de popor și făcînd întotdeauna bine în jurul său, el a redactat numeroase opere nepublicate. În scopul comemorării amintirii sale, oamenii din Yongzhou au construit „templul lui Zongyuan“ unde a fost inaugurat muzeul.

■ „A citi este un lucru simplu“, afirmă autorii unei cărți (operă colectivă) editată de Asociația pentru lectură și care se adresează unui public de non-specialiști și cu precădere părinților. Volumul cuprinde informații și sfaturi care permit fiecărui părinte să-și ajute cu adevărat copilul să devină un bun cititor. În acest scop tehnici-zat, volumul, afirmă comentatorii, este fundamental revoluționar : singura sa ambiție este de a împărtăși cultura, susținînd ideea că lectura este o problemă a tuturor.

■ La întrebarea „Ce reprezintă cultura rock azi ?“, unii teoreticieni răspund că rockul nu este doar muzică — deși mulți nu folosesc acest termen decît pentru muzică — acesta reprezintă un fenomen cultural complex. Pictura, literatura, dansul, susțin acestia, au expresia lor rock, apar noi forme de expresie, fanzine, video și alte mijloace. Cultura rock presupune o anumită manieră de viață, de a concepe munca, loisirul, relațiile cu ceilalți, aspectul exterior, îmbrăcămîntea. De fapt, rockul a apărut ca o practică de viață și o modalitate de gîndire, originale, opuse celor tradiționale admise. Unii consideră acest curent cultural fie ca o formă de marginalizare, fie ca o cantitate neglijabilă. Toți recunosc însă diversitatea culturii rock și faptul că ea se află în evoluție.

■ În U.R.S.S. ziua de naștere a lui L. N. Tolstoi (la 9. IX. 1988 s-au implinit 160 de ani de la naștere) — mîndria națională a poporului rus — a fost marcată festiv. Cel mai bun monument, se afirmă, închinat acestui mare scriitor îl constituie cărțile sale, citite de milioane de oameni, și care-l situează pe unul din primele locuri în literatura universală. De mai multe decenii, Tolstoi rămîne unul dintre cei mai citiți autori din lume, iar pe scenele teatrelor sovietice și străine se joacă cu mult succes piesele sale. La Iasnaiia Poliana, unde Tolstoi a creat cele mai bune opere ale sale, casa scriitorului devenită muzeu printr-un decret semnat de Lenin în 1920, este căutată de mii de vizitatori.

FLORIAN MICȘAN

